

Paragrafen

Uiteenzetting van de financiële positie

Financiering

Treasury

Wetterskip Fryslân heeft een groot deel van haar bezit gefinancierd met vreemd vermogen. Financiering is aangetrokken door middel van leningen bij banken en één lening bij de provincie Limburg. Op basis van de begroting heeft Wetterskip Fryslân te maken met een structurele financieringsbehoefte. Dit wordt veroorzaakt door voorgenomen investeringsplannen en aflossingsverplichtingen op de lopende leningen. Bij treasury draait het om het aantrekken van voldoende middelen om aan alle verplichtingen te voldoen. Hierbij moet worden voorkomen dat er overschotten ontstaan. Verder moet dit tegen zo laag mogelijke kosten (rente) gebeuren en moeten de risico's binnen de afgesproken normen (onder andere Wet FIDO en treasurystatuut) blijven.

De treasurycommissie komt minimaal vier keer per jaar samen. Besluiten die passen binnen het treasurystatuut en het treasuryjaarplan worden vastgelegd door middel van schriftelijke transactievoorstellen. Hiermee is 'het beheer van middelen' voldoende ingericht. Volgens het treasurystatuut van Wetterskip Fryslân wordt jaarlijks, als onderdeel van de begrotingscyclus, een treasuryjaarplan opgesteld. Dit jaarplan plaatst het treasurybeleid in een meerjarig perspectief en beschrijft de treasurydoelstellingen voor het begrotingsjaar.

Rentelasten

Bedragen x € 1.000

Rentelasten	Begroting 2025	Begroting 2024
Rente leningen lang	11.208	11.376
Rente leningen kort	854	450
Totaal	12.062	11.826

Renterisiconorm

(bedragen x € 1.000)

Renterisiconorm	2025	2026	2027	2028	2029
1. Begrotingstotaal	230.150	237.153	244.104	252.331	257.215
2. Vastgesteld percentage	30%	30%	30%	30%	30%
3. Renterisiconorm (30% van 1.)	69.045	71.146	73.231	75.699	77.164
4. Renterisico op de vaste schuld	9.970	9.970	9.970	24.970	9.970
Ruimte (3-4)	59.075	61.176	63.261	50.729	67.194

Financieringsbehoefte

bedragen x € 1.000

Voorzien in financieringsbehoefte	
Kasstroomoverzicht	
Totaal opbrengsten	225.065
Storting reeds afgesloten leningen	-
Cash in flow	225.065
Totaal kosten	-230.150
Afschrijvingen	43.500
Cash flow investeringen	-62.407
Aflossingen bestaande leningen	-9.970
Cash out flow	-259.026
Raming liquiditeitspositie	
Liquiditeit 1-1-2025	-17.415
Cash in flow	225.065
Cash out flow	-259.026
Liquiditeiten 31-12-2025	-51.377
De financiering vindt als volgt plaats:	
Rekening courant (kasgeld-limiet)	52.934
Nieuwe langlopende leningen (> 1 jaar)	-
Totale financiering	52.934

Kasgeldlimiet

Kortlopende vordering/schuld kasgeldlimiet

bedragen x € 1.000

Ultimo kwartaal	Gemiddelde kortlopende schuld (A)	Kasgeld limiet (B)	Ruimte onder kasgeldlimiet (B-A)
I	-25.104	52.934	27.830
II	-40.205	52.934	12.729
III	-33.486	52.934	19.448
IV	-37.807	52.934	15.127

Weerstandvermogen en risicobeheersing

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de algemene reserves en ziet er als volgt uit:

bedragen x € 1.000

	2025	2026	2027	2028	2029
Algemene reserve	15.364	11.991	10.608	10.421	10.421

Risico's

De risicoparagraaf geeft een overzicht van de risico's. Dit zijn risico's die van belang kunnen zijn voor de financiële positie van Wetterskip Fryslân. Bij het in kaart brengen van deze risico's maken we een onderscheid in verschillende categorieën:

Risicovolle ontwikkelingen: bestuurlijk relevante ontwikkelingen die aanzienlijke risico's inhouden voor de taakuitvoering van het waterschap op termijn maar waarvan de aard en omvang van het financiële effect nog erg onzeker zijn. Vaak gaat het om de lange termijn.

Strategische risico's: risico's die van invloed zijn op het behalen van strategische doelen. Hieraan valt merendeels (nog) geen bedrag te koppelen. Vaak spelen deze risico's op de middellange termijn.

Operationele risico's: risico's die in het komende begrotingsjaar kunnen optreden met een aanzienlijk financieel effect (meer dan € 100.000). Deze risico's worden zo goed als mogelijk gekwantificeerd meegenomen bij het bepalen van de minimale weerstandscapaciteit.

Risicovolle ontwikkelingen

De voornaamste ontwikkelingen die van belang zijn, geven we hieronder weer.

Onvoldoende draagvlak van de omgeving voor wateropgaven

De relatie tussen het waterschap en de samenleving is heel belangrijk voor goed waterbeheer en beleid. We zetten in op participatie en betrokkenheid van burgers, bedrijven en andere belanghebbenden. Dit doen we via inspraakprocedures en adviesorganen, met als doel meer draagvlak en vertrouwen te creëren. In een gepolariseerde maatschappij is het behoud van draagvlak cruciaal, omdat gebrek hieraan kan leiden tot weerstand en verminderde effectiviteit van projecten. Transparante communicatie en het zoeken naar overeenstemming zijn daarom belangrijk om een constructieve relatie met stakeholders te houden. Daarnaast vraagt de complexiteit van hedendaagse maatschappelijke uitdagingen om een gezamenlijke aanpak van waterbeheer, waarbij overheden samenwerken als één geheel. Ook publiek-private samenwerkingen worden steeds belangrijker om oplossingen te vinden voor bijvoorbeeld de groeiende vraag naar expertise door klimaatverandering en de gevolgen daarvan, zoals veranderende waterbehoeften en toenemende risico's op overstromingen.

Verjuridisering van de maatschappij

We merken dat er steeds wetgeving komt op onze werkterreinen. Daarnaast zien we in onze omgeving dat stakeholders steeds meer gebruik maken van de mogelijkheden die de wet biedt, om zicht te krijgen in stukken. Dit zien we in de toename van het aantal de aard van WOO-verzoeken. We sluiten niet uit, dat in toekomst we meer inzet moeten gaan plegen om te kunnen blijven voldoen aan de wettelijke plichten die voor ons gelden.

Toxicologische verontreiniging

Een andere ontwikkeling is de toename van toxicologische verontreinigingen, zoals PFAS en medicijnresten. Door verbeterde meetmethoden wordt de aanwezigheid van schadelijke stoffen steeds zichtbaarder. Deze stoffen hebben impact op zowel de natuur, biodiversiteit als de volksgezondheid. Onze uitdaging ligt in het ontwikkelen van regelgeving en innovatieve zuiveringstechnieken om de waterkwaliteit te verbeteren. Hierbij is samenwerking met diverse sectoren nodig om tot duurzame oplossingen te komen.

- *Jelsumer Feart*

Begin maart 2024 werd een hoge concentratie PFAS vastgesteld in het oppervlaktewater van de Jelsumer Feart. De bijna 2 kilometer lange Jelsumer Feart ligt tussen de Vliegbasis Leeuwarden en de Dokkumer Ie. De kosten die wij moeten maken ten aanzien van deze calamiteit, zijn niet voorzien in de begroting 2025. De verwachte kosten die samenhangen met deze calamiteit gaan we verhalen op de vervuiler, in eerste instantie is de intentie om er gezamenlijk met de vervuiler uit te komen. Ondertussen completeren we het juridische dossier met onze interne en externe adviseurs.

Europese regelgeving

Europese regelgeving speelt een grote rol in het werk van waterschappen. Richtlijnen zoals de Kaderrichtlijn Water en de Richtlijn Stedelijk Afvalwaterbeheer leggen strenge eisen op voor waterkwaliteit. Niet voldoen aan deze richtlijnen kan leiden tot boetes en het verlies van financiering. De verwachting is dat de Europese regelgeving verder zal toenemen en strikter wordt, wat een grotere uitdaging betekent voor het uitvoeren van onze waterschapstaken.

Klimaatverandering

De ontwikkelingen door klimaatverandering zijn duidelijk. Hogere temperaturen, stijgende zeespiegel en extreem weer, zoals lange periodes van droogte en hevige regenval, maken het nodig om voortdurend te investeren in waterkeringen en aanpassingen van watersystemen. Deze ontwikkelingen hebben ook invloed op ecologie en biodiversiteit, waardoor extra maatregelen nodig zijn om de veerkracht van watersystemen te vergroten.

Energie

De energietransitie betekent dat we overstappen naar duurzamere energiebronnen, maar dat brengt ook nieuwe problemen met zich mee, zoals overbelasting van het elektriciteitsnet (netcongestie). Netcongestie gebeurt wanneer er op bepaalde momenten meer elektriciteit wordt gevraagd dan geleverd kan worden, of andersom. Dit kan ervoor zorgen dat het stroomnet overbelast raakt. Door klimaatveranderingen, zoals meer regen, komen er vaker pieken in de vraag naar elektriciteit, wat het probleem verergert. Omdat veel processen afhankelijk zijn van elektriciteit, kan netcongestie vertragingen of zelfs uitval van belangrijke systemen veroorzaken, zoals waterzuiveringsinstallaties die veel stroom gebruiken. Hierdoor kan de waterkwaliteit in gevaar komen. Ook het beheersen van waterstanden en het voorkomen van wateroverlast is afhankelijk van een stabiele stroomvoorziening.

Circulariteit

In de komende tien jaar krijgen we te maken met toenemende schaarste aan grondstoffen. Dit heeft gevolgen voor de aanleg en het onderhoud van infrastructuur. De vraag naar materialen neemt toe, terwijl de beschikbaarheid beperkt wordt door uitputting van bronnen en geopolitieke spanningen. Dit kan leiden tot hogere prijzen en moeilijker toegang tot essentiële bouwmaterialen. Voor investeringsprojecten betekent dit dat planning, uitvoering en kosten complexer kunnen worden.

Tegelijkertijd groeit de aandacht voor circulariteit. Dit betekent dat materialen efficiënter worden gebruikt en afval wordt verminderd. Nederland wil in 2050 volledig circulair zijn en ook wij streven hiernaar. Voor waterschappen biedt dit kansen om innovatieve, circulaire oplossingen te gebruiken, zoals het hergebruiken van materialen en het toepassen van duurzame ontwerp- en productiemethoden. Dit vermindert niet alleen de afhankelijkheid van schaarse grondstoffen, maar zorgt ook voor een duurzamere en kostenefficiëntere waterinfrastructuur.

Daarnaast speelt de energietransitie een belangrijke rol. Door te investeren in energie-efficiënte technologieën verkleinen we onze ecologische voetafdruk en verminderen we de afhankelijkheid van traditionele grondstoffen.

Digitalisering

Digitalisering en kunstmatige intelligentie bieden kansen om efficiënter te werken en op een betere manier beslissingen te nemen, maar brengen ook risico's mee, zoals cyberaanvallen. De inzet van AI kan bijvoorbeeld helpen om wateroverlast te voorspellen en preventieve maatregelen te nemen. Op de lange termijn zullen digitalisering en automatisering grote invloed hebben op de manier waarop waterschappen werken. Deze ontwikkelingen vragen ook om aanpassingen in personeelsbeleid en investeringen in scholing.

Arbeidsmarkt

De krapte op de arbeidsmarkt belemmert de taakuitvoering van waterschappen, vooral door een tekort aan technisch en ICT-personeel. Dit leidt tot vertragingen, lagere efficiëntie en hogere wervingskosten. De situatie zal erger worden door de vergrijzing en toenemende vraag naar technisch personeel, waardoor ook aannemers te maken krijgen met personeelstekorten en stijgende kosten. Arbeidsmigratie kan een oplossing zijn, maar brengt uitdagingen zoals culturele verschillen en concurrentie met andere sectoren.

Strategische risico's

Als gevolg van	Kan het gebeuren dat	Met mogelijk gevolg dat	Beheersmaatregelen
Personeel			

Krapte op de arbeidsmarkt, vergrijzing en onderbezetting	Er onvoldoende en/of onvoldoende geschoold en deskundig personeel beschikbaar is	De continuïteit van de bedrijfsvoering in gevaar komt; er vertragingen in werkzaamheden optreedt; de kwaliteit van de uitvoering van taken achteruit gaat; wettelijke taken niet uitgevoerd kunnen worden.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Strategische personeelsplanning 2. Ontwikkeling nieuwe arbeidsmarkt communicatie-strategie 3. Continue aandacht voor het wervingsproces
Groene dijk is niet vergunbaar			
Ruimtebeslag van Natura 2000 gebied in het kader van VKA Groene dijk	Groene dijk niet vergunbaar is	VKA herzien moet worden en er een traditionele dijk uitgewerkt moet worden wat extra kosten met zich mee brengt, de doorlooptijd beïnvloed en het imago van Wetterskip Fryslan schaadt	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inzet op verzachten randen en verrijken gebied door middel van het IIP (loopt tot maart 2025) 2. Dossievorming op orde (doorlopend) 3. Juridische waakhond toevoegen aan projectteams 4. Lobbyen bij het Europees Parlement om de speelruimte te verkennen en te vergroten en vanuit het algemeen bestuur invloed aanwenden in landelijke politiek
Onvoldoende samenwerking overheden inzake slib- en grondstromen			
De aanpak vraagt om integrale aanpak en samenwerking van overheden	De samenwerking onvoldoende lukt	Vertraging van de uitvoering en substantiële stijging van de kosten	Er is opdracht verstrekt aan het HWBP om hier beleid op vast te stellen

Onvoldoende snelheid realiseren bergings- en retentiegebieden

Het lang duren van procedures om te komen tot realisatie (onvoldoende draagvlak)

Vertraging in het realiseren van bergings- en retentiegebieden

Toenemende kans op overstromingen

1. Er wordt continue met betrokken partijen gesproken om eerder gemaakte afspraken door te laten gaan
2. De benodigde hoeveelheid retentiegebieden worden geanalyseerd

Ongewenste stoffen in zuiveringen

Onvoldoende instrumenten voor de bronaanpak voor ongewenste lozingen

Er onnodig veel ongewenste stoffen op zuiveringen komen

Het zuiveringsproces verstoord wordt en de kwaliteit afneemt

Er wordt, naast bestuurlijke deelname aan de FUMO, periodiek overlegd met de FUMO om het belang onder de aandacht te houden

Operationele risico's met mogelijk effect vanmeer dan € 100.000

Hieronder vindt u een overzicht van de operationele risico's die een mogelijk effect hebben van meer dan € 100.000. Het gaat hierbij om het restrisico dat overblijft na implementatie van beheersmaatregelen.

Begroting*	Risico	Kans**	Mogelijk financieel effect in €	Risicobedrag in € ***
WS	Maatschappelijke schade door nalatig handelen in waterbeheer	L	10.000.000	2.000.000
WS/WK	Afwijkingen t.o.v. aannames gehanteerd voor salariskosten als gevolg van CAO-ontwikkelingen	L	3.000.000	600.000
WK	Wetterskip Fryslân moet claims betalen vanwege toerekening opbrengsten door effluentheffing	H	800.000	720.000
WK	Afvoer afvalwater bij uitval zuivering	L	2.500.000	500.000

WK	Uitval slibontwateringsinstallatie	M	2.500.000	1.250.000
WS/WK	Digitale veiligheid: als gevolg van bijvoorbeeld een ransomware aanval, hacking telemetrie kan het gebeuren dat onze processen uitvallen en/of data gestolen wordt	M	2.000.000	1.000.000
WS/WK	Hogere werkelijke inflatie (Goederen en diensten) dan geraamd in begroting	M	1.100.000	550.000
WK	Processen kunnen geen doorgang vinden als gevolg van verouderde procesautomatisering	M	1.000.000	500.000
WS/WK	Prijstijging contracten	M	1.000.000	500.000
WS/WK	Stijging energiekosten	M	2.000.000	1.000.000
Totaal				8.620.000

*) Begroting

Wetterskip Fryslân kent een afzonderlijke begroting voor de taken: Watersystemen en Waterketen. Aangegeven wordt voor welke begroting het risico speelt. Indien het voor beide begrotingen speelt wordt het risico verdeeld conform de verhouding in omvang van de begroting: 2/3 Watersystemen (WS) en 1/3 Waterketen (WK). Deze berekening gebruiken we om de benodigde weerstandsvormogen per taak uit te rekenen.

**) Betekenis Kans

H: hoog: het risico heeft een grote kans van voordoen en wordt voor 90% meegenomen (vermenigvuldigingsfactor 0,9). Bij een hoge kans is de inschatting meer dan 70% dat het risico zich het komende begrotingsjaar voordoet.

M: midden: het risico heeft een middelgrote kans van voordoen en wordt voor 50% meegenomen (vermenigvuldigingsfactor 0,5). Bij een midden kans is de inschatting tussen de 30% en 70% dat het risico zich het komende begrotingsjaar voordoet

L: laag: het risico heeft een kleine kans van voordoen en wordt voor 20% meegenomen (vermenigvuldigingsfactor 0,2). Bij een lage kans is de inschatting minder dan 30% dat het risico zich het komende begrotingsjaar voordoet

***) Risicobedrag

Het risicobedrag ontstaat door het effect te vermenigvuldigen met de kans corresponderende vermenigvuldigingsfactor

Op basis van een inschatting op kans en impact bedragen de mogelijke effecten van de operationele risico's € 8.620.000

Dit bedrag wordt gecorrigeerd voor samenloopfactor van 0,9. Hiermee bedraagt de minimale weerstandscapaciteit voor Wetterskip Fryslân € 7.758.000

Opgesplitst naar taak is dit:

Taak	Bedrag
Watersysteembeheer	3.990.000
Zuiveringsbeheer	3.768.000

Beleid omtrent weerstandscapaciteit en risico's

Het 'weerstandsvermogen' is het vermogen van het waterschap om (financiële) tegenvallers op te vangen zonder dat de continuïteit van het waterschap in gevaar komt. Het weerstandsvermogen wordt weergegeven als ratio. De weerstandsratio wordt bepaald als verhoudingsgetal tussen enerzijds weerstandscapaciteit en anderzijds de financiële risico's. De weerstandscapaciteit is de omvang van de financiële middelen die vrijgemaakt kunnen worden om onverwachte financiële tegenvallers op te vangen. De weerstandscapaciteit wordt gevormd door de algemene reserves.

De (financiële) risico's (na het nemen van beheersmaatregelen) brengen we jaarlijks in kaart. Bij de bepaling van de weerstandsratio houden we rekening met het feit dat risico's nooit allemaal met een maximale omvang voorkomen. Daarom bepalen we de kans dat ze zich voordoen. Alleen bedragen boven de € 100.000 nemen we mee in de bepaling van de weerstandsratio. Daarbij houden we ook rekening met het feit dat de risico's niet allemaal in hetzelfde jaar tot incidenten leiden: het samenlooperpercentage. Dit samenlooperpercentage is, zoals gebruikelijk binnen de overheid, vastgesteld op 90%.

In formule ziet dit er als volgt uit: $\text{weerstandsratio} = \text{weerstandscapaciteit} / (0,9 \times \text{risico's})$

We streven naar een weerstandsratio die als voldoende wordt beschouwd.

Daarbij wordt gebruik gemaakt van de onderstaande tabel. In dit model wordt een oordeel gekoppeld aan het verhoudingsgetal weerstandsratio.

Waardering weerstandsratio		
Waarderingcijfer	Weerstandsratio	Betekenis
A	2,0	Uitstekend
B	1,4 - 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 - 1,4	Voldoende
D	0,8 - 1,0	Matig
E	0,6 - 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Dit betekent dat we streven naar een weerstandsratio van minimaal 1,0. Als bij de actualisatie van de risico's blijkt dat het weerstandsratio onder deze grens komt, overweegt het bestuur om de algemene reserve te verhogen. Alleen een ondergrens voor de weerstandsratio aanhouden zorgt ervoor dat de omvang van de algemene reserve niet elk jaar schommelt.

Weerstandsratio

De weerstandsratio wordt dus berekend door de weerstandscapaciteit te delen op de waarde van de risico's. Op basis van bovenstaande risico-inventarisatie komt de weerstandsratio van deze begroting 2025 uit op: $(\text{€ } 15.364.000 / 7.758.000) = 1,98\%$.

Meerjarig blijven we, op basis van het huidige risicoprofiel, met onze reserves boven de minimale norm.

Bestemmingsreserves

Onderstaande tabel toont onze bestemmingsreserves weer zoals deze zijn vastgesteld door het algemeen bestuur bij de afgelopen jaarrekeningen. De toewijzing van resultaten gebeurt vooral tijdens de vaststelling van de jaarstukken.

Bedragen x € 1.000

Overige bestemmingsreserves	Balans per 31-12-2023	Toevoeging (+) 2025	Onttrekking / vrijval (-) 2025	Balans per 31-12-2024
<i>Langdurige bestemmingsreserves</i>				
Generatiebeleid	369	0	0	369
Innovatie	646	0	0	646
Renovatie sluzen Lauwersoog	556	0	274	282
HWBP	1.636	0	0	1.636
Overdracht/ onderhoud Noorderpier	627	0	47	580
<i>Subtotaal langdurige bestemmingsreserves</i>	<i>3.834</i>	<i>0</i>	<i>321</i>	<i>3.513</i>
<i>Bestemmingsreserves met korte looptijd</i>				
Veiligheidstoetsing Keringen	538	0	0	538
Bestemmingsres Bez.Centrum WG	157	0	0	157
Bezuinigingstaakstelling organisatie (2021)	300	0	0	300
Bezuinigingstaakstelling organisatie (2022)	400	0	0	400
Waterconservering zandgronden	123	0	0	123
Opstellen biodiversiteitsplan	175	0	0	175
Aanvalplan exotenbestrijding	600	0	0	600
<i>Subtotaal bestemmingsreserves met korte looptijd</i>	<i>1.692</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>1.692</i>
<i>Bestemmingsreserves met karakter overlopende post</i>				
Baggeren achterstallig onderhoud stedelijk water	2.056	0	0	2.056
Huur centrifuge	124	0	0	124
Baggeren grote vaarten	428	0	0	428
KRW	235	0	0	235
Project financiële administratie	310	0	0	310
<i>Subtotaal bestemmingsreserves met karakter overlopende post</i>	<i>3.153</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>3.153</i>
Totaal bestemmingsreserves	8.680	0	321	8.359

Voorzieningen

Voorzieningen nemen we in onze balans op (zie ook hoofdstuk geprognosticeerde balans)

Pensioenvoorziening voormalig bestuur

De pensioenen van de (oud-)bestuursleden komen ten laste van Wetterskip Fryslân ('eigen beheer'). Voor deze toekomstige, constant gemaakte verplichtingen is een voorziening gevormd. De basis voor deze voorziening is een actuariële berekening van de pensioenrechten. De voorziening geldt voor zowel voormalige bestuursleden die al met pensioen zijn als voor degenen die de pensioengerechtigde leeftijd nog niet hebben bereikt.

Wachtgeld voormalig bestuur

Na de verkiezingen van 2015, 2019 en 2023 zijn nieuwe besturen aangetreden. Vanuit oude dagelijkse besturen namen diverse leden weer zitting in het nieuwe dagelijks bestuur. Andere leden zijn een andere functie gaan vervullen of zijn met pensioen gegaan. De berekening is gebaseerd op huidige wet- en regelgeving en het geldende overgangsrecht. De totale wachtgeldverplichting is toegevoegd aan een voorziening. Inkomsten uit een nieuwe betrekking trekken we af van de uitkering en de voorziening.

Voormalig personeel

Deze voorziening is voor medewerkers waarvoor wij wettelijk gezien risicodragers voor de ww zijn. Voor de ontstane aanspraken is een voorziening gevormd.

Voorziening gratificatie jubilea

Dit is een voorziening voor alle jubilea-uitkeringen die werknemers en bestuursleden volgens de geldende arbeidsvoorwaarden hebben opgebouwd. De voorziening geldt voor de huidige werknemers en bestuurders. We houden er rekening mee dat iemand kan vertrekken.

Persoonsgebonden basisbudget

In de cao voor de waterschappen is een persoonsgebonden basisbudget (PBB) opgenomen. Het PBB bedraagt met ingang van 2021 € 6.000 per medewerker. Medewerkers kunnen dit budget in een periode van vijf jaar inzetten voor loopbaanontwikkeling. Administratief gaan we ervan uit dat per medewerker jaarlijks gemiddeld € 1.200 beschikbaar is. De bedragen die niet zijn ingezet, houden we voor volgende jaren beschikbaar. Om aan deze toekomstige verplichting te kunnen voldoen, hebben we een voorziening PBB ingesteld. Bij het bepalen van de omvang van deze voorziening gaan we ervan uit dat onze medewerkers 80% van € 6.000 gaan gebruiken.

Thuiswerkplek

FNV Overheid heeft een akkoord met de andere cao-partijen bereikt over thuiswerken. De overeengekomen afspraken gaan over twee punten: een thuiswerkbudget en een thuiswerkvergoeding. De afspraken gelden vanaf 1 april 2020 tot 1 april 2025 en zijn onderdeel van de cao Waterschappen. Voor elke medewerker die structureel thuiswerkt is een budget beschikbaar. De medewerker kan hiervoor op declaratiebasis middelen voor een arbo-en ergonomisch verantwoorde thuiswerkplek aanschaffen (zoals een bureau of een stoel). Dit budget is niet bedoeld voor hardware (zoals een computer, laptop of een beeldscherm). Niet alle medewerkers die hiervoor in aanmerking komen hebben in de afgelopen jaren middelen aangeschaft en gedeclareerd. De verwachting is dat deze medewerkers dat alsnog in de periode 2024 tot 1 april 2025 gaan doen.

De hoogte van de voorzieningen in deze begroting is voldoende. De meerjarige onttrekkingen zijn in beeld. Bij de jaarrekening herijken we de stand van de voorzieningen en vullen deze aan indien nodig, of we gebruiken het overschot voor de exploitatie.

Kengetallen

De kengetallen zijn gebaseerd op de geprognosticeerde balans, zoals deze in het betreffende hoofdstuk is opgenomen.

Weerstandsvermogen

Definitie: Weerstandsvermogen is de relatie tussen:

1. de weerstandscapaciteit: de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken.
2. alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie.

Op basis van de geprognosticeerde balans en onze risicoschatting ontwikkeld het weerstandsvermogen zich de komende jaren als volgt:

	2025	2026	2027	2028	2029
Weerstandsvermogen	1,98%	1,55%	1,37%	1,34%	1,34%

Netto schuldquote

Definitie: Verhouding tussen de omvang van de netto schuld en de totale opbrengsten

	2025	2026	2027	2028	2029
Netto schuld	566.858	600.413	630.383	691.270	733.206
Totale opbrengsten	211.979	222.160	231.235	240.635	245.688
Netto schuldquote	2,67	2,70	2,73	2,87	2,98

EMU-saldo

Definitie: Geraamde onderscheidenlijk gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een waterschap, berekend op transactie-basis en volgens de voorschriften van het Europese systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie. Zie paragraaf EMU-saldo.

Wendbaarheid van de begroting

Definitie: Verhouding tussen de totale kapitaallasten en de totale bruto-exploitatiekosten

	2025	2026	2027	2028	2029
Totale kapitaallasten	55.562	58.697	61.596	65.719	68.496
Bruto exploitatiekosten	230.450	237.453	244.404	252.631	257.515
Wendbaarheid van de begroting	24,11%	24,72%	25,20%	26,01%	26,60%

Lastendruk

Definitie: Hoogte lastendruk van een meerpersoonshuishouden met een eigen woning in vergelijking met het landelijk gemiddelde

Voor inzicht in de lastendruk, verwijzen we naar het hoofdstuk "Raming belastingopbrengsten en toelichting".

EMU-saldo

Het EMU-saldo is het verschil tussen de inkomsten en uitgaven (op transactiebasis) van het waterschap met andere partijen in een bepaalde periode. Eenvoudig gezegd laat het EMU-saldo zien of er in een bepaald jaar met reële transacties meer geld uitgegeven is dan er binnenkwam, of dat er netto geld over is. Het EMU-saldo is daarmee een indicatie voor de ontwikkeling van de liquiditeits- en financiële positie (eigen vermogen en schulden) van het waterschap.

Het EMU-saldo van één jaar zegt relatief weinig. Een structureel negatief EMU-saldo is echter wel reden tot zorg; dit geeft aan dat het waterschap jaar-op-jaar meer geld uitgeeft dan dat het ontvangt. Andersom kan het ook onwenselijk zijn dat het EMU-saldo enkele jaren op rij een flink positief saldo vertoont. Dit geeft immers aan dat de organisatie mogelijk onnodig geld oppot, terwijl het geld besteed kan worden aan voorzieningen in ons beheergebied.

Het EMU-saldo speelt een rol bij de Europese afspraken over het toegestane maximale tekort ervan op nationaal niveau om de overheidsfinanciën in de Eurozone sterk te houden.

De Wet houdbare overheidsfinanciën bepaalt dat een nieuw kabinet aan het begin van zijn regeerperiode, na overleg met de koepels van de decentrale overheden, de EMU-ruimte voor de gemeenten, provincies en waterschappen in deze periode vaststelt. Dit overleg moet nog plaatsvinden. In de berekening van de EMU-referentiewaarden van de waterschappen is aangenomen dat de decentrale overheden de met het vorige kabinet voor de periode 2024 t/m 2026 afgesproken ruimte van 0,5% BBP t/m 2029 behouden en dat de ruimte van de waterschappen daarbinnen 0,06% BBP blijft.

Voor Wetterskip Fryslân gelden de volgende EMU-referentiewaarden. Deze waarden zijn niet verplicht, we hoeven hier niet aan te voldoen, maar geven wel richting.

bedragen x € 1.000

EMU-exploitatiesaldo	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Bruto exploitatiesaldo	-5.579	-5.085	-2.948	-946	0	0
Investeringsuitgaven	-75.835	-62.407	-76.914	-113.154	-115.514	-103.889
Investeringsbijdragen	-	-	-	-	-	-
Verkoop van vaste activa	-	-	-	-	-	-
Afschrijvingslasten	43.634	43.500	46.000	47.500	49.500	50.500
	450	450	450	450	450	450
Toevoegingen aan voorzieningen en onvoorzien t.l.v. exploitatie	-	-	-	-	-	-
Onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	-	-	-	-	-	-
Betalingen rechtstreeks uit de voorzieningen	-700	-800	-770	-745	-720	-720
Deelnemingen en aandelen	-	-	-	-	-	-
EMU saldo	-38.030	-24.342	-34.182	-66.895	-66.284	-53.659
EMU-norm (referentiewaarde)	-32.800	-34.800	-36.300	-37.600	-39.000	-39.400
Overschrijding EMU referentiewaarde	5.230	-10.458	-2.118	29.295	27.284	14.259

Vier scenario's uitgelegd

Bij de waterschappen kunnen zich vier scenario's voordoen. Hierbij benadrukken we dat het bij het beoordelen van de scenario's vooral gaat om de meerjarige ontwikkeling van het EMU-saldo.

1. Het EMU-saldo is positief:
Het waterschap krijgt via reële transacties meer geld binnen dan dat ze uitgeeft. Dit schiept ruimte om schulden af te lossen, te sparen en de reservepositie te verhogen. Daarmee draagt het waterschap positief bij aan het EMU-saldo van Nederland.
2. Het EMU-saldo grenst aan 0:
Het waterschap krijgt via reële transacties ongeveer evenveel geld binnen als dat er wordt uitgegeven.
3. Het EMU-saldo is negatief:
Het waterschap geeft via reële transacties meer geld uit dan dat er binnen komt. Het waterschap zal schulden moeten maken, leningen moeten aantrekken, of het gespaarde geld moeten aanspreken. Ook kan het zijn dat het eigen vermogen (reserves) afneemt. Hierdoor draagt het waterschap negatief bij aan het EMU-saldo van Nederland.
Maar blijft onder de referentiewaarde: aangezien het EMU-saldo onder de referentiewaarde valt, is de bijdrage van het waterschap aan het EMU-saldo geen aandachtspunt mits de andere overheden zich ook aan hun referentiewaarden houden.
4. Het EMU saldo overschrijdt de referentiewaarde:
Aangezien het EMU-saldo boven de referentiewaarde uitstijgt, is de bijdrage van het waterschap aan het landelijke EMU-saldo een aandachtspunt.

[Renteoverticht](#)

[Rentepercentages](#)

[Paragraaf assetmanagement](#)

[Inleiding paragraaf assetmanagement](#)

De primaire taken van Wetterskip Fryslân zijn het zorgen voor schoon water, voor voldoende water en voor veiligheid. Om deze te kunnen uitvoeren beschikken we over een fysieke infrastructuur die bestaat uit duizenden onderdelen, onze assets. Het gaat dan om kleine onderdelen zoals stuwen, inlaten en duikers, maar ook om grote objecten als de rioolwaterzuiveringen, het hoofdkantoor en zeedijken. Sommige onderdelen zijn nieuw, andere hebben we geërfd van de talrijke voorlopers van ons waterschap, met als blikvanger ons meer dan 100 jaar oude Woudagemaal.

Met assetmanagement zijn we op weg om op een gestructureerde wijze grip te krijgen op het beheer van al deze bezittingen.

Gezien het belang van goed onderhoud van kapitaalgoederen (assets) en de steeds grotere aandacht voor assetmanagement bij de waterschappen, is nu ook in het Waterschapsbesluit een paragraaf assetmanagement voorgeschreven in de beleidsbegroting en het jaarverslag.

Watergangen, waterkwantiteitskunstwerken en gemalen

De actieve kunstwerken

De actieve kunstwerken zijn assets (=middelen) waarmee (mede) een opgave kan worden behaald. Peilbeheer is één van de bekendste opgaven maar ook het verbeteren van de vismigratie is een opgave.

Het is één van de taken van de assetcoördinator om te zorgen dat de rayonbeheerder goed onderhoud en veilige assets heeft en behoudt. Met deze assets kan de rayonbeheerder op zijn beurt de verschillende functies in haar/zijn rayon goed bedienen. Die functies zijn divers, o.a. landbouw, natuur en bebouwd.

Beleidskader

Waterbeheerplan (WPB)

Coalitieakkoord

Nota peilbeheer, peilbesluiten

Beschikbaarheid / kwaliteitsnormen

De normen voor beschikbaarheid komen uit de peilbesluiten die bestuurlijk zijn vastgesteld. De hydrologische uitgangspunten vertalen we naar een capaciteitsnorm voor afvoer van water uit peilgebieden via gemalen naar de boezem. Hierbij houden we rekening met de wateraanvoer, het verhard gebied, de functie en de grondsoort. Zo wordt een gemaalcapaciteit bepaald. De ontwerp levensduur van gemalen is op basis van vakmanschap bepaald.

Eens in de 5 jaar moeten we wettelijk een risico-inventarisatie en evaluatie doen. De betrouwbaarheid van actieve kunstwerken hangt samen met de beschikbaarheidsnormen. De norm is afhankelijk van efficiëntie.

Areaal kapitaalgoederen actieve kunstwerken

Objecten			
Geautomatiseerde kunstwerken	Gemalen	Boezemgemalen	3 stuks
		Poldergemalen	568 stuks
		Opmalingen	126 stuks
		Onderbemalingen	87 stuks
	Meetpunten	Stuwen	138 stuks
		Inlaten	41 stuks
		Uitlaten	2 stuks
		Meetpunt boezem	43 stuks
		Meetpunt polder	40 stuks
		Reinigers onderleiders	1 stuks
vispassages	Spuiseinen (keer)	2 stuks	
	Sluizen	14 stuks	
	Coupure Harlingen		
	SAS Harlingen		
Niet geautomatiseerde kunstwerken	vispassages	18 stuks	
	Stuwen	± 5700 stuks	
	Inlaten	± 5100 stuks	
	Sluizen	± 5 stuks	
	Windmolens	± 7 stuks	
	Coupures	13 stuks	
vispassages	65 stuks		

Overige assets		Bruggen Informatieborden	13 stuks
Duikers			13.070 stuks
Dammen			16.325 stuks
Sifons			675 stuks
Beschoeiingen			ntb
Hoofdwateren			6.000 (landelijk gebied) en 150 kilometer (bebouwd gebied)
Secundair water bebouwd gebied			550 kilometer
Schouwwateren			12.000 kilometer

Beheer & Onderhoud

Informatiemanagement

Alle actieve kunstwerken zijn opgenomen in de legger

Beheerplannen

Het beheerplan voeren we uit in de vorm van een de instandhoudingcyclus. De cyclus "In stand houden van Actieve Kunstwerken" vormt de kapstok voor het beheer- en onderhoudsplan. Hierbij werken we volgens het Plan, Do, Check, Act principe.

Geef aan hoe de beheerplannen tot een (materieel) goede inschatting van de lasten in de jaarrekening en/of begroting leiden?

En hoe wordt dit intern gemonitord?

Voor alle geautomatiseerde assets in het watersysteem ligt een preventief onderhoudsschema (in het onderhoudsmanagementsysteem) ten grondslag. Elk schema heeft zijn eigen tijdsinterval en verschillende werkzaamheden. De bevindingen van het preventief onderhoudswerk wordt vastgelegd en beoordeeld door de assetcoördinator. De werkzaamheden die uit de beoordeling komen worden begroot en ingepland. Het doel van de preventieve onderhoudswerkzaamheden is om beter grip te krijgen op de asset, minder (ver)storingen en een beter planmatige inzet van middelen en personeel. Voor de handbediende assets (vooral stuwen en inlaten, ruim 10.000 stuks) is de conditie bekend. Op basis van de conditie plannen we vervangingsopdrachten in.

Financiën in de begroting actieve kunstwerken

bedragen x € 1.000

Type onderhoud	Begroting 2025
Civiel, elektrotechnisch en werktuigbouwkundig onderhoud en veiligheidsvoorzieningen	€ 9.708
Totaal	€ 9.708

Waterlopen & passieve kunstwerken

Het doel van de instandhouding van waterlopen en passieve kunstwerken is het borgen van de waterstaatkundige functie: de instandhouding zorgt ervoor dat we verschillende maatschappelijke functies goed en veilig kunnen bedienen, met aanvaardbare risico's en kostenniveaus.

Beleidskader

Waterbeheerplan (WPB)

Coalitieakkoord

Nota peilbeheer, peilbesluiten

Beschikbaarheid / kwaliteitsnormen

De normen voor beschikbaarheid komen uit de peilbesluiten die bestuurlijk zijn vastgesteld. De hydrologische uitgangspunten vertalen we naar een capaciteitsnorm voor afvoer van water uit peilgebieden via gemalen naar de boezem. Hierbij houden we rekening met de wateraanvoer, het verhard gebied, de functie en de grondsoort. Zo wordt een gemaalcapaciteit bepaald. De ontwerp levensduur van gemalen is op basis van vakmanschap bepaald.

Duikers	Via inspectie van rayonbeheer komt er een signaal, waarna we besluiten tot reparatie of vervanging.
Dammen	Via inspectie van rayonbeheer komt er een signaal, waarna we besluiten tot reparatie of vervanging.
Sifons	Er zijn nog geen kwaliteitsnormen vastgesteld. De programmatische aanpak wordt in 2024 opgesteld.
Beschoeiingen	Er zijn nog geen kwaliteitsnormen vastgesteld. Er is nog geen inzicht in eigendom en beheer- en onderhoudsplicht van de beschoeiingen.
Hoofdwateren	Jaarlijks cyclisch onderhoud landelijk gebied (laag, basis, hoog) en cyclisch baggeren conform beheer- en onderhoudsplan BOP 2.0 voor verbetering van waterveiligheid, waterkwaliteit en water aan- en afvoer. Jaarlijks cyclisch onderhoud bebouwd gebied overeenkomstig overeenkomsten overdracht stedelijk water.
Achterstallig onderhoud bebouwd gebied	Volgens de overeenkomsten overdracht stedelijk water voeren we achterstallig onderhoud uit op het gebied van baggeren, beschoeiingen en kunstwerken. In de overeenkomsten staat waar het achterstallig onderhoud moet worden uitgevoerd. De gemeente voert het werk uit. Wetterskip Fryslân draagt financieel bij. Na uitvoering komt dit in onderhoud bij Wetterskip Fryslân.
Schouwwateren	Voldoen aan de schouwplicht volgens de onderhoudsverordening.

Areaal kapitaalgoederen waterlopen & passieve kunstwerken

Objecten	Gegevens
Duikers	13.070 stuks
Dammen	16.325 stuks
Sifons	675 stuks
Beschoeiingen	ntb
Hoofdwateren	6.000 (landelijk gebied) en 150 kilometer (bebouwd gebied)
Secundair water bebouwd gebied	550 kilometer
Schouwwateren	12.000 kilometer

Beheer & Onderhoud

Informatiemanagement	Onze waterstaatswerken staan in de legger, beschoeiingen zijn geen waterstaatswerken en staan niet in de legger en zijn niet in beeld.
Beheerplannen	<ol style="list-style-type: none">1. Voor dammen en duikers werken we met het vakmanschap van onze rayonbeheerders. Zij constateren in het veld wanneer er reparaties of vervangingen nodig zijn.2. Voor het onderhoud van de hoofdwatgangen hebben wij een beheer- en onderhoudsplan.3. De uitvoering van de watgangen in bebouwd gebied wordt uitgevoerd conform de overeenkomsten overdracht stedelijk water.4. Voor de sifons werken we aan een beheersplan.5. Voor de beschoeiingen is nog geen beheerplan beschikbaar.
Geef aan hoe de beheersplannen tot een (materieel) goede inschatting van de lasten in de jaarrekening en/of begroting leiden? En hoe wordt dit intern gemonitord?	Het budget voor gedifferentieerd onderhoud hoofdwatgangen is afgestemd op het beheerregime. Het budget voor het onderhoud aan de watgangen in bebouwd gebied is conform de afspraken in de overeenkomsten overdracht stedelijk water. Onderhoud aan de overige assets zijn financieel gelimiteerd.

Financiën in de begroting waterlopen en passieve kunstwerken

bedragen x € 1.000

Type onderhoud	Begroting 2025
Civiel onderhoud (passieve kunstwerken + sifons)	€ 2.469
Gedifferentieerd onderhoud hoofdwatgangen (inclusief beschoeiingen)	€ 7.381
Onderhoud waterlopen bebouwd gebied	€ 3.882
Baggeren	€ 4.308
Baggeren achterstallig onderhoud	€ 200

Waterkeringen en bijbehorende kunstwerken

De primaire en secundaire keringen

De primaire en secundaire keringen beschermen ons tegen hoogwater op het IJsselmeer, de Waddenzee en het Lauwersmeer.

Beleidskader

Sinds 2017 gelden er nieuwe veiligheidsnormen voor dijken, dammen en duinen. Deze staan in het Deltaprogramma. Tot en met 2050 hebben de waterschappen en Rijkswaterstaat de tijd om de dijken en duinen te versterken.

Zorgplicht primaire keringen
Coalitieakkoord
Beleidsregels legger
Ambysje Bioferskaat

Kwaliteitsnormen

Sinds 2017 gelden er nieuwe veiligheidsnormen voor dijken, dammen en duinen. Deze staan in het Deltaprogramma. Tot en met 2050 hebben de waterschappen en Rijkswaterstaat de tijd om de dijken en duinen te versterken.

Areaal kapitaalgoederen primaire keringen

Objecten	Gegevens
Primaire keringen	
<ul style="list-style-type: none">IJsselmeerkeringWaddenzeekeringZandige keringen eilanden (momenteel alleen Schiermonnikoog)Harde keringen eilanden	62,1 kilometer 75,9 kilometer 9,2 kilometer 34,4 kilometer
Secundaire keringen	60,3 kilometer
Overige waterkeringen	

Beheer & Onderhoud

Informatiemanagement

De volgende programma's en applicaties worden gebruikt:

- Inspectieapp primaire keringen voor de inspecties.
- Maximo voor het onderhoud.
- Erpx voor de financiële afhandeling van facturen en bestellingen.
- Verschillende geoweb omgevingen voor de legger en het beheer register.
- Assetdossiers voor procesgegevens.
- Zaaksysteem voor aanvragen en vergunningen.
- P8 voor de pachtcontracten op de dijk.
- Zorgplicht dashboard voor overzicht in de zorgplicht activiteiten.
- Daarnaast nog verscheidene maatwerk oplossingen voor zaken die niet binnen de systemen te vatten zijn.

Beheerplannen

Er is een beheer-, onderhoud-, en inspectieplan waarin staat binnen welke kaders we werken, welke beheer- en onderhoudsvormen we toepassen en hoe we het onderhoud en de inspecties planmatig hebben vormgegeven.

Geef aan hoe de beheerplannen tot een (materieel) goede inschatting van de lasten in de jaarrekening en/of begroting leiden? En hoe wordt dit intern gemonitord?

Op basis van de beheerplannen worden inspecties uitgevoerd op de dijk. De schades die in het veld geconstateerd worden, herstellen we voor de start van het stormseizoen. Vooraf maken we per onderhoudspost een inschatting van de benodigde budgetten. Deze monitoren we gedurende het jaar.

Financiën in de begroting primaire keringen

bedragen x € 1.000

Type onderhoud	Begroting in €
Beheer en onderhoud primaire waterkeringen onderverdeeld in de volgende posten: - Beheer zeedijken - Onderhoud zeedijken - Onderhoud grasmat - Onderhoud vloedmerk - Onderhoud verharde glooiingen - Onderhoud zomerkade/kapwerk - Onderhoud dijkmeubilair - Onderhoud dijkvaart/beschoeiingen - Onderhoud wegen/opritten	5.100
Dijk bewaking en calamiteiten bestrijding	100
Totaal	5.200

Regionale en lokale keringen

De Regionale- en Overige- of Lokale waterkeringen zijn waterstaatskundige objecten die liggen langs de Friese boezem, overige boezemsystemen of in de beekdalen. Zij zijn bepalend voor de inrichting van de boezemsystemen en beschermen de poldergebieden tegen wateroverlast. De boezemsystemen functioneren ook als waterbuffer. Langs deze waterkeringen liggen op verschillende plaatsen ook natuurvriendelijke zones ter ondersteuning van de ecologische waterkwaliteit. Samen met de RWK en LWK maken zij een onderdeel uit van de waterstaatskundige inrichting van onze boezemsystemen. Een deel van de Friese wateren heeft ook een functie als vaarweg. Wetterskip Fryslân beheert de vaarwegklassen E en F .

Beleidskader

Wet- en regelgeving: de provincies Groningen en Fryslân zijn Toezichthouder op de taken van het waterschap. In de provinciale Omgevingsverordening zijn de Regionale waterkeringen (RWK) benoemd en genormeerd. De provincies Groningen en Fryslân dragen het waterschap op om deze RWK te beheren en onderhouden volgens de gestelde normering. De Lokale waterkeringen (LWK) zijn niet door de provincie aangewezen en genormeerd. Wetterskip Fryslân heeft in een eigen beleidsstuk vastgesteld dat de hoogte van de LWK op basis van de Algemene Hoogte Nederland (AHN) gegevens van 2014, in stand gehouden moet worden.

Kwaliteitsnormen

Conform de provinciale verordeningen beoordelen we elke 6 jaar de RWK op hoogte en stabiliteit. Als de RWK of delen daarvan niet meer voldoen dan leidt dit tot een nieuwe opgave voor de instandhouding van deze keringen.

Areaal kapitaalsgoederen regionale en lokale keringen

Objecten	
----------	--

Regionale keringen	3443 kilometer
Lokale keringen	713 kilometer
Beschoeiing in boezemsystemen langs Vaarwegen	380 kilometer
Beschoeiing in boezemsystemen overig	650 kilometer
Natuurvriendelijke zones	324 kilometer

Beheer & Onderhoud

<p>Informatiemanagement</p>	<p>Door te werken aan een betere informatievoorziening werkt de Assetgroep Boezem aan het vergroten van de voorspelbaarheid van de jaarlijkse Instandhoudingsopgave. Voor de RWK en LWK splitsen we hiervoor het areaal op in dijkvakken. Elk dijkvak is een afzonderlijke asset met een specifieke opbouw.</p> <p>Een totale dijkkring rond een polder kan voor een deel zijn voorzien van een zachte oever of van een harde oeverconstructie of er ligt wel of geen teensloot langs het binnentalud van de waterkering. Op basis van deze opdeling is het toekomstig onderhoud in de tijd en in termen van kosten en risico beter in te plannen. De voorspelbaarheid van het werk en de benodigde budgetten nemen hierdoor toe.</p> <p>Het areaal aan harde oeverconstructies komt expliciet in het Beheerregister.</p> <p>Het areaal Lokale waterkeringen is divers. Daarom is er behoefte aan een herziening van het beleid en een nadere duiding en onderverdeling naar afzonderlijke assets.</p> <p>Tijdens de dagelijkse werkzaamheden constateren we afwijkingen tussen de aangetroffen werkelijke inrichting en hetgeen we op de GIS-informatie aantreffen. Via jaarlijkse leggerwijzingen voeren we de correcties door en werken we continue om de data op orde te krijgen en te houden.</p>
<p>Beheerplannen</p>	<p>Voor het areaal van de E- en F-Vaarwegen en van de Oevers langs Vaarwegen dienen we nog een Beheerplan op te stellen. De bestaande Beheerplannen voor de RWK en LWK dienen we te herzien nadat de opsplitsing in dijkvakken heeft plaatsgevonden en er een betere decompositie is van het totale areaal.</p>
<p>Geef aan hoe de beheerplannen tot een (materieel) goede inschatting van de lasten in de jaarrekening en/of begroting leiden? En hoe wordt dit intern gemonitord?</p>	<p>De RWK, LWK en de NVZ-onderdelen worden jaarlijks geïnspecteerd. Op basis van de inspectieresultaten stellen we vast welk onderhoud noodzakelijk is voor de instandhouding van de assets of assetonderdelen.</p> <p>Van het areaal aan oeverconstructies met een levensduur van minder dan 10 jaar doen we elke 5 jaar een technische opname gedaan. Het areaal met een rest-levensduur kleiner dan 5 jaar wordt vervolgens geprogrammeerd.</p> <p>Het totale areaal van de RWK moet iedere 6 jaar worden beoordeeld op hoogte en stabiliteit. De resultaten hiervan zijn de basis voor de programmering van grootschalige renovaties van de waterkeringen.</p>
<p>Aandachtspunten</p>	<p>Door een integrale afstemming met de resultaten van de technische opname van de oeverconstructies die in beheer zijn bij Wetterskip Fryslân of bij een andere Friese overheid kunnen we grotere herstelwerkzaamheden beter op elkaar afstemmen. Het op diepte houden van de E- en F-Vaarwegen voert het baggerteam uit.</p>

Financiën in de begroting regionale en lokale keringen

bedragen x € 1.000

Type onderhoud	Begroting 2025
Inspectie en Onderhoud RWK -jaarlijks	1.000
Inspectie en Onderhoud LWK -jaarlijks	200
Onderhoud Rietoevers RWK/LWK -jaarlijks	200
Inspectie en Onderhoud NVZ -jaarlijks	500
Technische Beoordeling Oeverconstructies (2025)	500
(Beoordeling RWK)	100
Ophogen te lage waterkeringen (Herstelprogramma, jaarlijks voor 2025/2026/2027)	2.000
Baggeren E- en F-vaarwegen -jaarlijks	200
Vervanging Oeverconstructies Vaarwegen -jaarlijks (groeit naar 1300)	900
Totaal	5.600

Zuiveringstechnische werken

De rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's), rioolgemalen (rg's) en slibontwateringsinstallatie (soil)

De rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's), rioolgemalen (rg's) en slibontwateringsinstallatie (soi) zijn assets ten dienste van het maatschappelijk doel "bescherming van volksgezondheid en milieu".

Bij de rwzi's ligt de focus op zuiveren (effluentnormen), bij de rioolgemalen op afvoer van afvalwater (afnameverplichting) en bij de soi op ontwateren. Deze keten van assets zorgt voor zuivering van afvalwater afkomstig uit de rioolstelsels van gemeenten en brengt het gezuiverde afvalwater terug in het oppervlaktewater.

Beleidskader

Zuivering van stedelijk afvalwater gebracht in een openbaar vuilwaterriool gebeurt in een zuiveringsinstallatie onder de zorg van het waterschap, dat geregeld is in de Waterwet art. 3.4.

De voorschriften voor het lozen vanuit rwzi's (onder meer de normen voor het effluent) staan in het Activiteitenbesluit Milieubeheer par. 3.1.4a art. 3.5e t/m 3.55 en in de Activiteitenregeling par. 3.1.2. art. 3.49a tot en met 3.4 gd.

Het bestuur van Wetterskip Fryslân heeft een Beleids- en Beheernota Zuiveren vastgesteld met de opgaven bóven normaal beheer en instandhouding. Het gaat onder meer om eigen beleid om de last van stikstof en fosfaat extra terug te brengen, dus onder de wettelijke norm.

De lozingseisen voor de rwzi's liggen vast in vergunningen. Wetterskip Fryslân is ISO-gecertificeerd voor het transport en zuiveren van afvalwater en het verwerken van het zuiverings-slib volgens NEN-EN-ISO 14001 (milieuzorgsysteem). Voor de rioolgemalen is de afnameverplichting vastgelegd in overeenkomsten met gemeenten.

Het energiebeleid vormt het uitgangspunt voor investeringsbeslissingen waarbij een elektriciteitsvraag aan de orde is.

Kwaliteitsnormen

De assetgroep waterketen heeft een volwassenheidsscore van 3,4. De normen die hierboven zijn genoemd vormen de basis voor de score van deze assetgroep. Dit getal zegt enkel iets over de volwassenheid binnen de waterketen.

We hebben een milieu certificering voor transport, zuiveren en slibverwerking (ISO 14001). Dat betekent dat het overgrote deel van de processen is beschreven en periodiek door de TÜV wordt geauditeerd.

Areaal kapitaalgoederen zuiveringstechnische werken

Objecten	
Persleidingen in beheer en onderhoud WF	826 kilometer
Persleidingen in beheer en onderhoud gemeentes	23 kilometer
Rioolgemalen	275 stuks afnamecapaciteit: 42.500 m ³ per uur
Rwzi's	27 stuks ontwerpcapaciteit: 1,3 miljoen VE (TZV-150)
Slibontwateringsinstallatie	1 slibontwateringsinstallatie

Beheer & Onderhoud

Informatiemanagement	Het uitvoeren van de instandhouding valt en staat met correcte informatie. We hebben aandacht voor "data op orde", zodat er bij aanvang of tijdens werkzaamheden de informatie volledig en up-to-date is.
Beheerplannen	De beheerplannen worden uitgevoerd in de vorm van een instandhoudingcyclus. De cyclus 'In stand houden van rwzi's, rioolgemalen, persleidingen en slibontwatering' vormt de kapstok voor het beheer- en onderhoudsplan. Hierbij werken we volgens het plan, do, check, act-principe.
Geef aan hoe de beheerplannen tot een (materieel) goede inschatting van de lasten in de jaarrekening en/of begroting leiden? En hoe wordt dit intern gemonitord?	Alle assets binnen de waterketen hebben een preventief onderhoudsschema. Ieder met zijn eigen tijdsinterval, maar ook met verschillende werkzaamheden. De bevindingen van het preventief onderhoudswerk leggen we vast. Assetbeheer beoordeelt de uitkomsten. De werkzaamheden die uit de beoordeling komen worden vervolgens begroot en ingepland. Het doel van het preventieve onderhoud is om minder storingen te hebben en de inzet van middelen en personeel beter te plannen.

Financiën in de begroting zuiveringstechnische werken

bedragen x € 1.000

Type onderhoud	Begroting 2025
Transportstelsel	2.350
Rwzi's	5.800
Meetapparatuur	460
SOI	560
Totaal	9.170

Paragraaf bedrijfsvoering

Beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering

Rechtmatigheidsverantwoording

Ons waterschap moet bij de uitvoering van onze taken handelen volgens wettelijke richtlijnen. Het gaat hierbij om de rechtmatigheid van beheershandelingen die tot financiële transacties leiden. Deze financiële transacties verantwoorden we in de jaarrekening. Daarbij worden via interne controle de verordeningen op juistheid van handelen en rechtmatige totstandkoming getoetst. De kaders en belangrijkste activiteiten op het gebied van rechtmatigheid zijn vastgelegd in het integraal financieel beleid en het controleplan Verbijzonderde Interne Controle (VIC). Het beleid biedt aanknopingspunten om de interne beheersing verder te ontwikkelen. Het dagelijks bestuur moet met ingang van het verslagjaar 2025 een rechtmatigheidsverantwoording opnemen in de jaarrekening. De invoering hiervan in de organisatie wordt stapsgewijs aangepakt.

Met ingang van 2025 wordt de invulling van de accountantscontrole gewijzigd. Het dagelijks bestuur legt met ingang van het verslagjaar 2025 verantwoording af over de financiële rechtmatigheid. In de rechtmatigheidsverantwoording geeft het dagelijks bestuur aan dat het waterschap bij alle (financiële) beheershandelingen en transacties de wet- en regelgeving naleeft. Om dit te waarborgen moet gesteund worden op een adequaat functionerend systeem van interne beheersing en -controle. De rechtmatigheidsverantwoording valt, als onderdeel van de jaarrekening, onder het getrouwheidsoordeel van de accountant.

Financiële rechtmatigheid

Onder financiële rechtmatigheid wordt verstaan het voldoen aan wet- en regelgeving bij het uitvoeren van financiële beheershandelingen. Dus bij die handelingen waaruit financiële gevolgen voortkomen die als baten, lasten en/of balansmutaties in de jaarrekening verantwoord dienen te worden.

Het kader van de (financiële) rechtmatigheidsverantwoording bestaat uit de volgende criteria:

- begrotingscriterium
- voorwaardencriterium
- misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O)

In 2025 gaan we aan de slag om onze processen en systemen zo in te richten dat we over 2025 (en volgende jaren) voldoende inzicht en grip hebben op de rechtmatigheid van onze financiële handelingen.

Maatregelen die wij nemen om afwijkingen van de financiële rechtmatigheid te voorkomen

In 2024 zijn de lokale regelgeving en beleid in lijn gebracht met de landelijke wetgeving die per 1-1-2025 van kracht is. In 2025 gaan we onze processen en systemen inrichten en bijstellen in lijn met de nieuwe wet- en regelgeving. In ons controleplan Verbijzonderde Interne Controle (VIC) beschrijven we welke controles we uitvoeren en hoe we vroegtijdig onrechtmatigheden kunnen identificeren en ondervangen. We stemmen ons beleid en onze processen af met onze accountant en laten deze toetsen om vast te stellen of we op goede weg zijn.

Via de voortgangsrapportages houden we het algemeen bestuur op de hoogte.

Verbonden partijen

Wij hebben een aantal taken ondergebracht in samenwerkingsverbanden waarin meerdere waterschappen en/of andere instellingen participeren. Het gaat hier om deelnemingen in vennootschappen, gemeenschappelijke regelingen en stichtingen. De samenwerkingsvormen duiden we aan met het begrip 'verbonden partijen'. Hieronder verstaan we een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

Met bestuurlijk belang bedoelen we: het waterschap heeft zeggenschap door vertegenwoordiging in het bestuur of door stemrecht.

Onder financieel belang verstaan we: het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is of waarvoor aansprakelijkheid bestaat als de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt.

Visie op verbonden partijen

We werken op vele manieren samen met andere organisaties. We verwachten op deze manier meer rendement voor onszelf en de Mienskip te behalen. Eén van deze samenwerkingsvormen is het deelnemen aan verbonden partijen. Deze vorm van samenwerking vraagt om een goede balans van bevoegdheden, verantwoordelijkheden en verantwoording.

Wanneer de vraag opkomt of het wenselijk is een samenwerking aan te gaan, om op deze manier een taak van het waterschap op afstand te organiseren, vraagt dit een goede afweging.

Onderstaande uitgangspunten zijn van toepassing bij het maken van een afweging over het al dan niet toetreden tot een verbonden partij en de inrichting ervan:

1. Er worden alleen activiteiten overgedragen aan een verbonden partij als deze zich hiervoor lenen.
2. Voor samenwerking in een verbonden partij wordt de best passende bestuurlijke, organisatorische en juridische vorm gekozen. De keuze tussen een publiek- of privaatrechtelijke samenwerking wordt per geval gemaakt. Er wordt gekozen voor een samenwerkingsvorm die zo eenvoudig mogelijk is.
3. Bij besluitvorming over samenwerking in een verbonden partij wordt naast een voorstel voor de rechtsvorm, ook aandacht besteed aan risico's en beheersmaatregelen, governance, informatievoorziening en evaluatiemomenten en een exit-strategie.

Zeggenschap

Het waterschap kan invloed uitoefenen met:

- het besturen van stichtingen en gemeenschappelijke regelingen
- een vergadering van aandeelhouders
- een raad van commissarissen
- toezicht

Sinds 1 juli 2022 is de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) gewijzigd. Deze wijziging heeft als doel om de positie, de besluitvorming en de controlerende rol van het waterschap te versterken.

Wij wenden onze invloed aan als het gaat om sturing op onder andere financiën, risico's en toekomstvisie. Het zijn vormen van verlengd lokaal bestuur. Hierdoor is de directe invloed per definitie beperkt. Bij een meerderheid voor een voorstel zal de minderheid zich moeten schikken. De democratische controle op de verbonden partijen ligt bij het algemeen bestuur. Leden van het dagelijks bestuur die deel uitmaken van een bestuur van een verbonden partij, leggen verantwoording af aan het algemeen bestuur.

Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV, Leeuwarden

Rechtsvorm	Besloten vennootschap (B.V.)
Deelnemende partijen	Wetterskip Fryslân (100%)
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De activiteiten van de holding bestaan met name uit het deelnemen in, zich financieel interesseren in, toezicht uitoefenen op en het bestuur voeren uitsluitend voor andere ondernemingen en vennootschappen met bepaalde doelen. De holding neemt voor 50% deel in de voorzuivering afvalwater Workum V.O.F.; 50% in Grienskip B.V.; 33,3% in de Ballumerbocht Ameland B.V. en 50% in Nij Hiddum-Houw.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Toezicht uitoefenen op het bestuur van de dochter ondernemingen van Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.
Prestaties	Zie toelichting bij de voorzuivering Workum V.O.F. , Grienskip B.V., Ballumerbocht Ameland B.V. en Nij Hiddum-Houw.

Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Enkelvoudig eigen vermogen € 692.935 Enkelvoudig vreemd vermogen € 9.661 Enkelvoudig resultaat na belasting € 113.350
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	De directie bestaat uit de secretaris-directeur en de adjunct-secretaris directeur. Zij leggen verantwoording af aan het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is 100% aandeelhouder van Wetterskip Deelnemingen B.V.
Risico's	Zie toelichting bij de voorzuivering Workum V.O.F., Grienskip B.V., Ballumerbocht B.V. en Nij Hiddum-Houw
Exit strategie	n.v.t.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Op 15 februari 2022 stelde het algemeen bestuur het beleidskader verbonden partijen vast op basis waarvan de afweging kan worden gemaakt om wel of niet samen te werken via een verbonden partij. Hetzij via een privaatrechtelijke deelneming, een publiekrechtelijke samenwerking via een gemeenschappelijke regeling of een publieke private samenwerking.

Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum V.O.F., Leeuwarden

Rechtsvorm	Vennootschap onder Firma
Deelnemende partijen	Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V. Friesland Campina
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Een duurzame en doelmatige werking van de waterketen
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Een doelmatige werking van rwzi Workum
Prestaties	Het komende jaar stellen we een meerjaren investeringsbegroting op. Hiermee willen we ook voor de komende jaren duidelijk krijgen welke investeringen noodzakelijk zijn voor een toekomstbestendige VZW (Voorzuivering Zuivelafvalwater Workum).

Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2023 bedraagt het Eigen vermogen € 910.000 Vreemd vermogen € 660.000 (netto) begrotingstotaal € 1.300.000
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	De dijkgraaf is bestuurlijk betrokken vanuit ons waterschap en de directie vanuit Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	<i>Wat is de omvang van het financiële belang van Wetterskip Fryslân?</i> <i>Wat is ons aandeel in begroting verbonden partij (relatief en absoluut). Hoe groot is ons aandelenbelang, wat betaalt of ontvangt Wetterskip Fryslân jaarlijks</i> belastingopbrengsten jaarlijks € 280.000 het financieel belang van Wetterskip is 50% van het eigen vermogen van de voorzuivering.
Risico's	Als de VZW de operationele doelen niet haalt heeft dit mogelijk gevolgen voor de doelmatige werking van rwzi Workum en daarmee op de lozingen van de rwzi op het oppervlaktewater. Het niet functioneren van de samenwerking kan leiden tot milieuschade en hogere kosten voor de bedrijfsvoering van de eigen rwzi. Beëindiging van de samenwerking geeft op langere termijn een extra investeringsopgave voor één van beide deelnemers en kan afhaken/verlies van belastingopbrengsten van een grote lozer met zich meebrengen.
Exit strategie	Er zijn in de oprichtingsovereenkomst afspraken gemaakt over ontbindingsvoorwaarden.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	De VZW gaat onderzoeken welke stappen het kan nemen om op termijn energie en klimaatneutraal te worden.

Grienskip BV, Leeuwarden

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Deelnemende partijen	Caparis NV, Empatec NV, Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het bevorderen van arbeidsparticipatie voor mensen met achterstand op de arbeidsmarkt.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Doel is het uitvoeren van groenonderhoud in het beheergebied van Wetterskip Fryslân en invulling geven aan de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de organisatie door dit werk te laten verrichten door mensen met achterstand op de arbeidsmarkt.

Prestaties	Het jaarlijks conform dienstverleningsovereenkomst uitvoeren van het groen onderhoud, de distelbestrijding en exoten bestrijding in het beheergebied van Wetterskip Fryslân.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2023 bedraagt het Eigen vermogen € 270.600 (kort) vreemd vermogen € 554.500 Begrotingstotaal € 2.026.500
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	De secretaris-directeur en de adjunct-directeur zijn als bestuurder van Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V. betrokken. Deelnemingen B.V. bezit een meerderheidsaandeel van 52% en heeft daarmee invloed op de BV
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V. bezit 52% van de aandelen van de B.V. Winst en verlies wordt jaarlijks op basis van het aandelenpercentage betaald of doorbelast aan de deelnemende partijen.
Risico's	Er bestaat een beperkt operationeel risico voor Wetterskip Fryslân als Grienskip het groenonderhoud niet conform afspraken uitvoert. Wetterskip Fryslân is daarnaast mede risicodragers voor mogelijke verliezen van de onderneming.
Exit strategie	Er zijn in de oprichtingsakte afspraken gemaakt over ontbindingsvoorwaarden.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Grienskip gaat de mogelijke samenwerking met andere overheidspartijen onderzoeken.

Energiepark Ballumerbocht BV

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Deelnemende partijen	Gemeente Ameland, Ameland Energie Coöperatie en Wetterskip Fryslân Deelnemingen B.V.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het realiseren van een slim en toekomstbestendig energiesysteem voor Ameland.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân wil met de deelname de energie voor de waterschapstaken op Ameland duurzaam opwekken.
Prestaties	Er dient voor het aantrekken van het vreemd vermogen een sluitende businesscase te zijn.

Financiële situatie verbonden partij	Het door Wetterskip Fryslân ingebrachte vermogen, door een kapitaalstoring voor de aandelen, bedraagt € 100.000. Er is op dit moment nog geen vreemd vermogen aangetrokken voor de realisatie van het energiepark.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Namens Wetterskip Fryslân zijn de secretaris-directeur en de adjunct-directeur als bestuurder van Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV betrokken.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân heeft met een kapitaalstoring van € 100.000 een belang van 33,3% in de onderneming.
Risico's	In de realisatie van het project zijn er risico's op het gebied van vergunningen, technische problemen en netcongestie problematiek. In de uitvoeringsfase en de exploitatiefase van het park zijn we mede risicodragers van de B.V.
Exit strategie	In de oprichtingsakte zijn ontbindingsvoorwaarden opgesteld voor de deelnemende partijen.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Indien Wetterskip Fryslân samen met de Gemeente Ameland garant staan, kan de B.V. onder gunstigere voorwaarden vreemd vermogen aantrekken.

Nij Hiddum-Houw

Rechtsvorm	Besloten Vennootschap
Deelnemende partijen	Gemeente Súdwest-Fryslân en Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het opwekken en verkopen van groene stroom
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân wil met de deelname de energie voor de waterschapstaken op duurzaam opwekken en daarmee voldoen aan de ambitie om in 2030 klimaat neutraal te zijn.
Prestaties	Opwekken van groene stroom
Financiële situatie verbonden partij	Het door Wetterskip Fryslân ingebrachte vermogen, door een kapitaalstoring voor de aandelen, bedraagt € 4.792.715. Tevens heeft de BV een langlopende lening bij de NWB voor een nominaal bedrag van € 27 miljoen waar de beide aandeelhouders garant staan.

Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Namens Wetterskip Fryslân zijn de secretaris directeur en de adjunct directeur als bestuurder van Wetterskip Fryslân Deelnemingen BV betrokken.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân heeft Wetterskip Deelnemingen een lening verstrekt voor € 4.792.715 zodat zij 50% van de aandelen kon verwerven. Het financieel belang loopt via WF Deelnemingen BV.
Risico's	Door sterk wisselende stroomprijzen kunnen de opbrengsten fluctueren en daarmee kan de dividendopbrengst per jaar wisselen.
Exit strategie	In de overeenkomsten zijn voorwaarden opgesteld voor de deelnemende partijen onder welke condities de aandelen kunnen worden verkocht.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	

Het Noordelijk Belastingkantoor, Haren

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Deelnemende partijen	Wetterskip Fryslân, Waterschap Noorderzijlvest, Waterschap Hunze en Aa's en gemeente Groningen
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Noordelijk Belastingkantoor wil door de bundeling van kennis en tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten de lokale overheden vernieuwend en efficiënt ondersteunen bij de uitvoering van hun belastingtaken, nu en in de toekomst.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân is uit overwegingen van kwaliteit, continuïteit en efficiency toegetreden tot de Gemeenschappelijke Regeling. Het Noordelijk Belastingkantoor verzorgt voor de deelnemers de heffing en invordering van de waterschapsbelasting en gemeentelijke belastingen. Dit specialistische werk kan beter vanuit een gespecialiseerde organisatie plaatsvinden.
Prestaties	De op te leveren producten en prestaties zijn vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA). Deze SLA is in 2022 herzien en deze gewijzigde SLA is op 1 januari 2023 in werking getreden.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen € 70.000 (Kort) vreemd vermogen € 6.083.302 Begrotingstotaal € 14.832.000

Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Een lid van het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân heeft zitting in het bestuur. Elke deelnemer heeft één afgevaardigde in het bestuur met een gelijke stem.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân betaalde in 2022 een bedrag van € 3.923.000. Dit is 26,4% van de totale exploitatiekosten van het Noordelijk Belastingkantoor.
Risico's	Als de doelen niet worden gehaald worden er geen aanslagen verzonden en ingevorderd. Dit betekent dat Wetterskip Fryslân geen financiële middelen ontvangt. Omdat het waterschap voor de inkomsten bijna 100% afhankelijk is van de waterschapsbelastingen belooft het financieel risico de begrote opbrengst belastingen. Voor 2023 is de netto belastingopbrengst geraamd op een bedrag van € 164 miljoen. Als het waterschap geen geld ontvangt kan de uitvoering van de wettelijke taken in het geding komen. Dit kan in het uiterste geval leiden tot schadeclaims in verband met wateroverlast-/tekort en lozing van ongezuiverd water.
Exit strategie	De regeling is met ingang van 1 januari 2018 in werking getreden en is voor onbepaalde tijd getroffen. Gedurende vijf jaar na de datum van toetreding tot de regeling is uittreding niet mogelijk.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Door het Noordelijk Belastingkantoor is actief bezig om de diensten op het gebied van belastingen voor steeds meer gemeenten uit te voeren. Door deze uitbreiding worden de vaste kosten verdeeld over meer overheden waardoor de kosten per deelnemer dalen.

Het Waterschapshuis, Amersfoort

Rechtsvorm	Publieke rechtspersoon
Deelnemende partijen	Alle waterschappen, Rijkswaterstaat, provincies.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Waterschapshuis (hWh) is een gemeenschappelijke regeling waarin de waterschappen een deel van hun activiteiten voor de gegevenshuishouding en informatievoorziening hebben samengebracht. Binnen het Waterschapshuis zijn twee afzonderlijke onderdelen opgezet waarin de collectieve en facultatieve taken zijn ondergebracht.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Het Waterschapshuis bevordert dat waterschappen samenwerken aan het datagedreven waterschap van de toekomst om gezamenlijk voordeel te behalen. Hij vervult de wensen van waterschappen, inventariseert of er samenwerking mogelijk is en vindt oplossingen voor problemen.

Prestaties	De te leveren prestaties door hWh worden vastgelegd in een DVO (dienstverleningsovereenkomst). Per dienst/prestatie wordt een DVO opgesteld en deze wordt ter begroting gebracht.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2023 bedraagt het Eigen vermogen: € 0 Vreemd vermogen: € 196.399 (Netto) begrotingstotaal : € 37.801.805 (geactualiseerde begroting 2024)
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Frank Jorna is lid van het algemeen bestuur. Hij heeft daar 1 stem van de in totaal 21 stemmen. Hij kan daarmee invloed uitoefenen op de begroting en het algemeen te voeren beleid van hWh.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Financiële belang van Wetterskip Fryslân: € 1.556.000 begroot in begroting 2023. Relatief aandeel Wetterskip Fryslân in begroting hWh: 4,74% Absoluut aandeel Wetterskip Fryslân in begroting hWh: € 1.556.000
Risico's	Wetterskip Fryslân loopt een beperkt risico op het moment dat hWh zijn doelen niet behaalt. Sturing op het behalen van de doelen is geregeld via de reguliere P&C-cyclus. Daar waar het behalen van doelstellingen financieel uit de pas loopt, loopt Wetterskip Fryslân het risico dat er geen dekking is in de eigen begroting. Dit risico wordt beperkt, omdat de P&C-cyclus hWh is afgestemd op de interne P&C-cyclus bij Wetterskip Fryslân.
Exit strategie	In de vastgestelde gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis, d.d. 1-4-2017, is in artikel 45 vastgelegd op welke wijze een deelnemende partij kan uittreden.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	hWh is ingericht als uitvoeringsorganisatie. De toename van complexiteit door andere maatschappelijke verwachtingen, (Europese) wetgeving en bestuurlijke afspraken zorgt voor een andere behoefte richting hWh. Om invulling te geven aan deze nieuwe positie werd gestart met het opstellen van een nieuwe strategienota die werd afgerond in 2023.

Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing, Grou

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke Regeling
Deelnemende partijen	Friese gemeenten, provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De FUMO voert de vergunningverlening, toezicht en handhaving van complexere inrichting uit voor alle Friese gemeenten en de provincie. Daarnaast voert zij de plustaken op het gebied van VTH voor het waterschap uit.

Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Invloed uitoefenen op de indirecte lozingen waarvoor Wetterskip Fryslân geen bevoegd gezag meer is na inwerkingtreding van de Waterwet. Wetterskip Fryslân heeft een groot belang om te voorkomen dat indirecte lozers het zuiveringsproces op een rwzi ontregelen.
Prestaties	Kwalitatief hoogstaand toezicht en handhaving op indirecte lozingen. Verlenen van Omgevingswetvergunningen met daarin opgenomen het overgenomen advies van Wetterskip Fryslân.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen € 1.235.420 Vreemd vermogen € 3.795.042 Exploitatieomvang € 17.329.022
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	<i>Mw. M. Plantinga is DB-lid bij de FUMO.</i>
Financieel belang Wetterskip Fryslân	<i>Wij betalen jaarlijks € 56.571 voor de dienstverlening van de FUMO ten behoeve van Wetterskip Fryslân.</i>
Risico's	<i>n.v.t.</i>
Exit strategie	<i>n.v.t.</i>
Ontwikkelingen/bijzonderheden	<i>n.v.t.</i>

[De Nederlandse Waterschapsbank N.V., Den Haag](#)

Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Deelnemende partijen	De aandeelhouders. 21 waterschappen, 9 provincies en Rijksoverheid.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Verstrekken van financiering in de breedste zin aan overheden en semi-overheden. De Nederlandse Waterschapsbank (NWB Bank) is een bank van en voor de publieke sector met bijzondere aandacht voor water en duurzaamheid. Met de AAA/Aaa-ratings trekken ze op een goedkope en duurzame manier geld aan voor de klanten. Zo blijven de lasten voor burgers laag en de verduurzaming betaalbaar.

Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Vanuit het verleden is het waterschap aandeelhouder geworden. Voor de financiering van de vele investeringen door het waterschap moet geld worden geleend. De Nederlandse Waterschapsbank is hiervoor een zeer geschikte partner waardoor de rentekosten voor Wetterskip Fryslân op een laag niveau kunnen worden gehouden.
Prestaties	Er zijn geen specifieke prestaties met de bank gemaakt.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2022 bedraagt het Eigen vermogen € 1.995.000.000 Vreemd vermogen € 70.964.000.000 Totale inkomsten € 272.000.000
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Op basis van het aandeelhouderschap is het waterschap gerechtigd om de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering te bezoeken. Hier kan mee worden gestemd over het beleid van de bank.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Het waterschap heeft een belang van ongeveer € 426.500 in de Nederlandse Waterschapsbank, wat overeen komt met een percentage van 4,4% van het totale aandelenkapitaal. Jaarlijks wordt ongeveer een bedrag van € 2,9 miljoen aan dividend ontvangen.
Risico's	Als de Nederlandse Waterschapsbank niet kan voldoen aan de diverse financiële ratio's kan worden besloten om geen dividend uit te keren. Dit zou voor Wetterskip Fryslân een financieel nadeel opleveren.
Exit strategie	Er zijn geen afspraken gemaakt over beëindiging van de deelneming.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Er zijn op dit moment geen ontwikkelingen die invloed hebben op doel en bestaan van de verbonden partij.

Vereniging Waterketen Onderzoek Noord, Glimmen

Rechtsvorm	Vereniging
Deelnemende partijen	Waterschap Noorderzijlvest, Waterschap Hunze en Aa's, Waterbedrijf Groningen, WMD water en Wetterskip Fryslân.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het bundelen van onderzoeksactiviteiten in de waterketen.

Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Inhoudelijke samenwerking met andere water gerelateerde organisaties in het uitvoeren van waterketen onderzoeken in het noorden van Nederland.
Prestaties	Er zijn geen specifieke prestatie afspraken gemaakt met de vereniging. De onderzoeksresultaten worden intern gedeeld.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2023 bedraagt het Eigen vermogen € 9.600 Vreemd vermogen € 22.500 Het begrotingstotaal € 212.000.
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is ambtelijk in het bestuur van de vereniging vertegenwoordigd. De portefeuillehouder Waterketen is als DB-lid betrokken.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân draagt financieel bij in het lidmaatschap van de vereniging en in de financiering van de uit te voeren onderzoeken.
Risico's	Het risico voor Wetterskip Fryslân in deze verenigingsdeelname is zeer beperkt.
Exit strategie	Er zijn geen afspraken gemaakt over de voorwaarden van beëindiging van het lidmaatschap van de vereniging.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Geen bestuurlijk relevante ontwikkelingen.

Centre of Expertise Watertechnology, Leeuwarden

Rechtsvorm	Het CEW is een stichting zonder winstoogmerk.
Deelnemende partijen	De founding partners zijn: Van Hall Larenstein; NHL Stenden; Wetsus; Vitens; WLN; Wetterskip Fryslân; Well, PBT.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	Het Centre of Expertise Water Technology (CEW) is hét kennis- en innovatiecentrum voor toegepast onderzoek en productontwikkeling op het gebied van watertechnologie. Het CEW bundelt expertise van onderwijs, onderzoek, overheden en ondernemingen. Wij zijn uw partner op het gebied van toegepast onderzoek, productontwikkeling en onderzoeksfaciliteiten.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Wetterskip Fryslân is als eindgebruiker van technologie afhankelijk van de innovatiekracht die er is bij het MKB-bedrijf. Het MKB wordt hierbij geholpen door het CEW, enerzijds door het onderwijs en de hier opgeleide studenten te verbinden aan het bedrijfsleven. Anderzijds krijgt het MBK toegang tot ontwikkel subsidies via het CEW. Wetterskip Fryslân ondersteunt dit graag.

Prestaties	In 2022 zijn er (mondelinge) afspraken gemaakt met het CEW over het opleiden van net of bijna afgestudeerde zuiveringstechnologen in de dagelijkse praktijk. In 2023 werd de samenwerkingsovereenkomst uit 2012 geactualiseerd tot een nieuwe overeenkomst.
Financiële situatie verbonden partij	Per 31-12-2021 bedraagt het Eigen vermogen € 2.646.967 (Kort) vreemd vermogen € 845.973
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Bestuurlijke vertegenwoordiging mw. L. Kroon
Financieel belang Wetterskip Fryslân	2012 t/m 2017 € 50.000 per jaar in-kind. De overeenkomst is tot op heden steeds met een jaar verlengd, waarbij de in-kind bijdrage is afgebouwd.
Risico's	geen
Exit strategie	Het contract is sinds 2017 per jaar opzegbaar.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Op dit moment wordt gewerkt aan een nieuwe overeenkomst.

Unie van Waterschappen

GRechtsvorm	Vereniging (overkoepelend)
Deelnemende partijen	Alle 21 waterschappen.
Doel verbonden partij (openbaar belang)	De Unie van Waterschappen vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld, behartigt de belangen van de waterschappen en stimuleert kennisuitwisseling en samenwerking.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Het doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan deze verbonden partij is dat de Unie van Waterschappen als onze koepelorganisatie namens de 21 waterschappen haar belangen behartigt bij de Rijksoverheid en in Europa; door onze krachten als waterschappen te bundelen zijn wij in het nationale en internationale krachtenveld een steviger bestuurslaag.

Prestaties	In zijn algemeenheid behartigt de Unie van Waterschappen de belangen van de waterschappen in Den Haag en Brussel en zorgt zij voor kennis- en ervaringsuitwisseling tussen de waterschappen. De concrete plannen van de Unie van Waterschappen voor een bepaald jaar zijn opgenomen in de begroting, die binnen de vereniging wordt behandeld en uiteindelijk door de Ledenvergadering wordt vastgesteld. De begroting voor het jaar 2022 werd vastgesteld op 8 oktober 2021.
Financiële situatie verbonden partij	Kerncijfers uit de jaarrekening 2022 zijn onder meer: Eigen vermogen € 2.697.666 Vreemd vermogen € 25.275.248 Exploitatie resultaat +/- € 437.044 Voor meer informatie: https://unievandwaterschappen.nl/publicaties/jaarrekening-unie-van-waterschappen-2022/
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Ieder lid van het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân is voor zijn/ haar portefeuille betrokken bij werkgroepen van de Unie. De invloed, op bijvoorbeeld de stemverdeling, is voor alle andere 21 leden (waterschappen) gelijk.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân betaalde in 2022 € 537.118 contributie. Daarnaast betaalde Wetterskip verschillende bijdragen, onder andere in het kader van de verkiezingen (€ 27.349).
Risico's	Geen
Exit strategie	De statuten van de Unie van Waterschappen bepalen de procedure die een waterschap moet doorlopen om zijn lidmaatschap van de vereniging op te zeggen. Dezelfde statuten bevatten de procedure voor een eventuele ontbinding van de vereniging als geheel.
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Bestuurlijk relevant om te weten is welke nieuwe wetgeving er in de pijplijn zit; welke inspanningen en kosten dat voor een waterschap met zich mee zou kunnen brengen; welke mogelijke subsidiestromen er aangeboord kunnen worden; welke issues er spelen in de koepel overleggen tussen de Unie van Waterschappen, het VNG en het IPO en tussen genoemde koepelorganisaties en het Rijk.

Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA), Amersfoort

Rechtsvorm	Stichting (KvK 41152257)
Deelnemende partijen	Het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van de in STOWA deelnemende partijen: waterschappen, provincies en het Rijk.

Doel verbonden partij (openbaar belang)	De stichting stelt zich ten doel het (doen) verrichten van toegepast onderzoek ten dienste van instellingen belast met het beheer van watersystemen en waterketen, alsmede het vergaren en verankeren van deze kennis bij de deelnemers. (art 4. statuten)
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Toegang hebben tot de kennis die wij als waterbeheerder nodig hebben om de opgaven waar wij in ons werk voor staan, goed uit te kunnen voeren.
Prestaties	Doen van onderzoek volgens de door de programmacommissies vastgestelde agenda. Het verzamelen, verspreiden en kosteloos te beschikking stellen aan deelnemers van kennis en informatie.
Financiële situatie verbonden partij	Realisatie 2022 € 21 miljoen. Hiervan is € 19 miljoen besteed aan onderzoek en ontwikkeling. Begroting 2024: verwachte uitgaven € 19 miljoen, waarvan € 16,5 miljoen aan onderzoek en € 0,5 miljoen aan informatie en dienstverlening. € 2 miljoen bureau- en algemene kosten. Solvabiliteit 65% (jaarrekening 2022).
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is ambtelijk vertegenwoordigd in de programmacommissies Alvalwatersystemen en Waterkeren.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	Jaarlijkse bijdrage van € 456.000 (2024)
Risico's	geen
Exit strategie	geen
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Er zijn geen bijzonderheden en/of ontwikkelingen.

Coöperatie Openbare Verlichting en Energie Fryslân (OVEF)

Rechtsvorm	Coöperatie
Deelnemende partijen	Alle Friese gemeenten, provincie Fryslân, Wetterskip Fryslân
Doel verbonden partij (openbaar belang)	OVEF is oorspronkelijk opgericht ten behoeve van het als Friese overheden gezamenlijk kunnen beheren van de openbare verlichting in Fryslân. Daarnaast beheert OVEF de openbare laadpalen in Friesland. Sinds 2024 is OVEF energieleverancier voor haar eigen leden en afnemers.
Doel dat Wetterskip Fryslân nastreeft met deelname aan verbonden partij	Eigen en regionaal duurzaam opgewekte electriciteit doorleveren aan onze eigen assets en andere afnemers binnen Friesland.

Prestaties	Met ingang van 1-1-2024 is OVEF de energy service provider (ESP) voor inkoop van electriciteit door middel van zelflevering.
Financiële situatie verbonden partij	Kerncijfers zijn onder meer: Begrotingsomvang € 50.780.000 (2024) Eigen vermogen € 129.000 (31-12-2023) Vreemd vermogen € 635.000 (31-12-2023) Exploitatieresultaat: -/- € 237.000 (2023)
Bestuurlijke betrokkenheid Wetterskip Fryslân	Wetterskip Fryslân is lid van de coöperatie. De portefeuillehouder waterketen vertegenwoordigt onze organisatie in de algemene ledenvergadering.
Financieel belang Wetterskip Fryslân	
Risico's	Niet van toepassing
Exit strategie	Deze is in ontwikkeling
Ontwikkelingen/bijzonderheden	Er is een statutenwijziging in ontwikkeling, die in 2025 door de deelnemende partijen bekrachtigd moet gaan worden. Deze wijziging speelt in op de ontwikkelingen in de energiemarkt en moet de bestuurlijke vertegenwoordiging koppelen aan het (financieel) belang dat de individuele lokale overheid heeft in de OVEF.

[Incidentele baten en lasten](#)

[Overzicht van incidentele baten en lasten](#)

bedragen x € 1.000

	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Perspectiefnota 2025- 2029						
Monsternemingskosten effluent rwzi's aanpassen aan nieuwe eisen		70				
Deltaplan Agrarisch Waterbeheer		100	100	100		
Oefensoftware draaiploeg Woudagemaal		150				
Invulling geven aan beleidsnotitie Mijnbouw		112	112	112	112	
Strategisch assetmanagement plan implementeren		150	150	150		
Opstellen waterketenvisie		150	100			
PHA2Scale Transitiefase		200				
Assetbeheer gebouwen		75	75	75	75	
Kaderbrief 2024-2028						
Integrale informatievoorziening	1.684	1.574	1.136	946		
Oeverconstructies	450	450				
Project waterschoon verlenging	50	50				
Inspectie asbestcement persleidingen	150	150	100			
Begroting 2023						
Slibafzet (begroting 2023)	400	500				
Exotenbestrijding (begroting 2023)	1.500	1.500	1.500			
Financieel pakket, inclusief datapakhuis	500					
Boezemplan	40	240	50			
Better wetter	50	50	50			
Risicomanagement	200	200				
Programma Harlingen	50					
Upgrade telemetrie	300	50				
Totaal incidentele budgetten	5.374	5.771	3.373	1.383	187	0

Verschil structurele en incidentele baten en lasten

Verschil structurele en incidentele baten en lasten

Voor het bepalen van het structureel evenwicht van de begroting is het van belang om te weten wanneer uitgaven als structureel of als incidenteel worden beschouwd. Omdat het waterschap structurele taken uitvoert, zijn structurele baten en lasten de regel. Incidentele baten en lasten zijn de uitzondering. De uitzonderingen van incidentele baten en lasten nemen we volledig op in het overzicht van incidentele baten en lasten. Zowel in de begroting en de meerjarenraming als in de jaarrekening.

Bij het bepalen of een post als incidenteel aangemerkt kan worden, hanteren we de uitgangspunten van het BBVw en lichten we ze toe. In de toelichting nemen we daarom tenminste het volgende op:

- Waarom deze begrotingspost naar de aard van de raming als incidenteel aangemerkt is;
- De duur waarvoor de begrotingspost geraamd is, waarbij er sprake moet zijn van een duidelijke en onvoorwaardelijke einddatum.

Toelichting op incidentele en structurele baten en lasten

Monsternemingskosten effluent rwzi's aanpassen aan nieuwe eisen

De werkwijze voor het nemen van monsters van in- en effluenten van onze rwzi's wordt zodanig gewijzigd dat er aanpassingen nodig zijn aan de bemonsteringskosten. De vanuit de Nationale Rioolwater Surveillance aangeschafte kasten voor bemonstering van het influent voldoen aan de nieuwe eisen. De bemonsteringskosten voor het effluent voldoen (nog) niet aan de nieuwe eisen. Deze effluentkasten moeten we aanpassen. De kosten hiervoor komen voor alle rioolwaterzuiveringen neer op een totaal van € 70.000 eenmalig voor 2025.

Deltaplan agrarisch waterbeheer

In december 2023 hebben we een nieuwe samenwerkingsovereenkomst getekend met de Provincie Fryslân en LTO Noord om gezamenlijk te blijven werken aan het verbeteren van de water- en bodemkwaliteit in het agrarisch gebied. De oorsprong van dit project gaat terug naar 2016. Destijds is besloten om de jaarlijkse bijdrage vanuit het Wetterskip van € 100.000 uit het innovatiebudget te financieren. Doel van deze incidentele ruimtevrager is om het DAW tot en met 2027 niet meer te financieren uit het innovatiebudget, zodat de ruimte voor de innovatie weer gebruikt kan worden voor innovatieprojecten.

In de samenwerkingsovereenkomst voor DAW tot en met 2027 ligt de focus op het ontwikkelen en uitvoeren van bodem- en waterprojecten gericht op goed bodembeheer en het optimaliseren van nutriëntenbenutting en een actieve samenwerking tussen landbouworganisaties, overheden en andere gebiedspartners. Partijen vinden het belangrijk dat boeren en tuinders blijven werken aan verbetering van de kwantiteit en kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater vanwege de toenemende droogte en verzilting in Fryslân en de verscherpte richtlijnen zoals de verplichting van bufferstroken en verlies van derogatie vanuit de overheid.

Oefensoftware draaiploeg Woudagemaal

Afgelopen winter heeft het Woudagemaal tussen begin november en half januari in totaal 27 dagen gedraaid. Gezien de klimaatverandering is te verwachten dat we het Woudagemaal de komende jaren vaker langdurig moeten inzetten voor het waterbeheer. Om te voorkomen dat we komende jaren wederom dispensatie van de arbeidstijdenwet moeten aanvragen, is het wenselijk om de draaiploeg uit te breiden van 3 naar 4 ploegen. Met 4 ploegen kan 27 dagen achtereen gedraaid worden. Om een grotere draaiploeg goed getraind te houden, zijn meer trainingsmogelijkheden noodzakelijk. Dit kan door het aantal oefenweken uit te breiden van 2 naar 3. Een oefenweek kost echter € 60.000 aan brandstof en is vanuit milieuoogpunt niet wenselijk. Een alternatief is het trainen met oefensoftware (een digital twin van het Woudagemaal). De kosten hiervoor bedragen eenmalig € 150.000 en er is geen sprake van brandstofgebruik. Een ander voordeel van oefensoftware is dat het mogelijk uitgebreid kan worden voor gebruik in het bezoekerscentrum. Risico bij niet honoreren: de draaiploeg kan niet uitgebreid worden. Dan kan in de komende jaren de situatie ontstaan dat voor het waterbeheer het noodzakelijk is dat we het Woudagemaal langere periodes moeten inzetten, terwijl de arbeidstijdenwetgeving niet toelaat dat meer dan 7 dagen gedraaid wordt.

Invulling geven aan beleidsnotitie mijnbouw

In het coalitieakkoord is afgesproken dat we tegen elke uitbreiding van gaswinning zijn die leidt tot een versnelde daling van de bodem. We hebben daarom een beleidsnotitie mijnbouw opgesteld, die naar het algemeen bestuur zal gaan, waarin staat dat we de beïnvloedingsmogelijkheden met betrekking tot gaswinning maximaal willen inzetten. Er is capaciteitsuitbreiding nodig voor de jaren 2025 tot en met 2028 om bezwaar te kunnen maken tegen nieuwe activiteiten, onder andere in het veenweidegebied, en voor de lobbyactiviteiten gericht op landelijk beleidsontwikkeling. Er is tijdelijk 1 fte extra nodig op het vlak van juridische- en coördinatorcapaciteit die voor rekening van het waterschap komen.

Strategisch assetmanagement plan implementeren

Het strategisch assetmanagement plan is 24 januari 2023 vastgesteld door het dagelijks bestuur. We willen van een traditionele beheersorganisatie ontwikkelen naar een strategische assetmanagementorganisatie, waarbij we keuzes kunnen maken aan de hand van scenario's op basis van inzicht in risico's, prestaties en kosten. We willen de komende jaren (externe) strategische denkkracht en kennis op het gebied van assetmanagement en ISO55000 binnenhalen om ons te helpen deze ontwikkeling verder vorm te geven. We hebben kennis nodig op het gebied van de assetmanagementsystematiek en voor informatiemanagement ten behoeve van de assetmanagementontwikkeling. De huidige rollen binnen de organisatie zullen de komende jaren transformeren naar nieuwe rollen die passen bij een strategische assetmanagementorganisatie.

Opstellen waterketenvisie

In het coalitieakkoord 2023 - 2027 is afgesproken dat in 2025 een Visie op de waterketen wordt vastgesteld, waarin we afspreken hoe we omgaan met noodzakelijke renovaties in combinatie met verduurzaming en de wens om grondstoffen terug te winnen. Voor het opstellen van deze visie is in de begroting geen budget opgenomen. Een (goede) visie op waterzuiveren binnen het waterschap opstellen is belangrijk voor het succes van het gehele waterschap. Een visie zorgt voor focus, zowel bestuurlijk als ambtelijk. Het wordt een brede visie, waarin we de gehele waterketen meenemen, dus ook alle waterpartners betrekken bij het opstellen ervan. De visie vervangt de in 2019 vastgestelde Beleid- en beheernota waterzuiveren. De visie krijgt een tijdshorizon van 25 jaar. Het streven is om eind 2025 een visie te hebben die past bij het waterschap en bij haar ambities.

PHA2Scale transitiefase

De doelstellingen van de Rijksoverheid en de waterschappen voor een transitie naar een circulaire samenleving zijn ambitieus. In 2050 moeten al onze rwzi's 100% circulair zijn. Het PHA2USE project streeft naar de grootschalige productie van Caleyda, een plasticvervanger, uit organische afvalstromen zoals zuiverings-slib. Het Wetterskip is hierin één van de vijf deelnemende waterschappen, naast een aantal bedrijven.

Voor de zomer 2024 ronden we het project PHA2USE af. De conclusie is dat de ontwikkeling beloftevol is, maar dat er ook aandachtspunten en risico's zijn die de keuze voor de vervolgstap bepalen. In de stuurgroep PHARIO/PHA2USE, waarin alle partners zitting hebben, is geconstateerd dat een transitiefase nodig is om daarna een investeringsbesluit te kunnen nemen om een grootschalige productiefaciliteit op te kunnen zetten. Deze stap kan gezet worden als een transitiefase (als tussenfase) ingebouwd wordt. Voor het slagen daarvan is het nodig dat we als samenwerkende waterschappen deze transitiefase samen doorlopen. In deze transitiefase wordt ook gekeken naar andere waterschappen om het project te steunen.

Assetbeheer gebouwen

Afgelopen jaren was het beheer van de 'overige assets' zoals hoofdkantoor, werkplaatsen, woningen en steunpunten reactief. Er is voor gekozen om alle overige assets de komende periode in beeld te brengen, te beoordelen op hun functie en meerjarenonderhoudsplanningen op te stellen. De eerste analyse heeft inzicht gegeven in het achterstallige onderhoud. Er is op sommige locaties een inhaalslag nodig om te voldoen aan de RI&E's. Zo kunnen we blijven voldoen aan veiligheidsvoorschriften en wetgeving.

Integrale informatievoorziening

De lopende en de te starten initiatieven op het gebied van de informatievoorziening zijn sterk van elkaar afhankelijk en hebben een logische volgorde en samenhang nodig in de uitvoering. De regie op de trajecten en daarmee de afstemming op de schaarse capaciteit ontbreekt. We stellen een programma in dat ervoor zorgt dat er regie komt op deze projecten en doelstellingen. De regie richt zich op het tijdig realiseren van de doelstelling vanuit IM 3.0 om te "sturen op continu inzicht". Onderdeel van dit programma is het vervangen van het onderhoudsmanagementsysteem (OMS) Maximo. De inmiddels verouderde inrichting hiervan dateert uit 2004 en de ondersteuning vanuit de leverancier verloopt per september 2025. Daarmee voldoet het niet meer aan de eisen van de organisatie. Deze noodzakelijke vernieuwing maakt het mogelijk om te sturen op kosten, prestaties en risico's en het vormgegeven van het voorspellend onderhoud.

Het Geografisch Informatiesysteem (GIS) wordt niet meer ondersteund vanaf 2026 waardoor we dit systeem ook dienen te vervangen. Daarnaast moeten gegevens steeds meer op een veilige manier worden gedeeld met externe partijen door veranderende wetgeving zoals de Wet Open Overheid (WOO) en maatschappelijke ontwikkelingen zoals het gebiedsgericht werken. Hiertoe is de huidige inrichting niet afdoende en zal het GIS landschap moeten worden gemoderniseerd.

Oeverconstructies

In april 2023 is het eerder door ons dagelijks bestuur en Provinciale Staten goedgekeurde plan voor de toedeling van de beheertaak van de Oeverconstructies langs Vaarwegen (TOV) ter inzage gelegd. De planning is om na verwerking van de zienswijzen dit plan definitief vast te laten stellen door Gedeputeerde Staten in het vierde kwartaal van 2023. De beheertaken van Wetterskip Fryslân zullen vervolgens per 1-1-2024 toenemen. Vanuit de TOV wordt Wetterskip Fryslân verantwoordelijk voor de instandhouding van circa 900 kilometer van de oeverconstructies van het totale areaal van circa 1.700 kilometer Oevers Vaarwegen (kanalen met een vaarwegfunctie). Om het toekomstig onderhoud van deze assets goed te kunnen programmeren is het noodzakelijk om van het areaal basisgegevens vast te leggen zoals type constructie, materiaalsoort en eigenschappen en verwachte (rest-)levensduur. De noodzakelijke nulmeting maakt deel uit van Real Time Data. Deze data zijn voorwaardelijk om het onderhoud systematisch te programmeren. In een voorspelbare en betrouwbare manier van werken en dekking van de kosten kan dan worden voorzien.

Project Waterschoon verlening

In november 2023 eindigde de samenwerkingsovereenkomst met Stowa, gemeente Súdwest Fryslân, Elkien en Desah bv. De huidige infrastructuur met de vacuüm toiletten, groenvermalers en het inzamelen van het grijs en zwart afvalwater blijft ook na 2023 in gebruik. De wens van het Waterschoon consortium is om ook de zuiveringsinstallatie na 2023 in bedrijf te houden. Momenteel wordt een LIFE subsidie aanvraag voorbereid om het onderzoek bij Waterschoon voort te zetten voor 6 à 10 jaar. Wetterskip Fryslân is eigenaar van de installatie en moet hier formeel over besluiten. De planning was om in juli 2023 hier separaat krediet voor aan te vragen bij het algemeen bestuur. Omdat een toekenning van LIFE subsidie mogelijk nog 1 tot 2 jaar kan duren, is het mogelijk dat we pas kunnen starten in 2025 met het vervolgonderzoek. Bovendien lopen er op dit moment ook nog onderzoeken bij Waterschoon (o.a. project BAK met biologische actief kool filtratie van effluent en project KNAP met toepassing van nutriënten en slib in de landbouw). Met deze ruimtevrager willen we in ieder geval de eerste twee jaar overbruggen tot november 2025. Voor het in bedrijf houden zijn de jaarlijkse beheer- en onderhoudskosten begroot op €50.000 per jaar.

Inspectie asbestcement persleidingen

We beheren 814 kilometer persleidingen en 278 rioolgemalen in het afvalwater-transportstelsel. De oudste persleidingen zijn nu circa 55 jaar oud. Er ligt nog ongeveer 22 kilometer aan asbestcement persleidingen. Er wordt algemeen aangenomen dat bij AC-leidingen het einde van de levensduur bij 50 jaar wordt bereikt, maar uit onze ervaringen in de praktijk blijkt dat dit heel wisselend is. De gedachte is om de staat van de asbestcementleidingen goed in beeld te brengen door een inline inspectie om daarmee de vervangingstermijn en risico's te bepalen. In de begroting 2023 en verder zijn een aantal vervangingsinvesteringen opgenomen. Dit neemt een deel van de risico's op breuken weg, maar gelijktijdig neemt het overall risico toe door het verder verouderen van het stelsel. De rest van ons areaal bestaat uit kunststof leidingen die een levensduur hebben van 70 jaar (en wellicht langer). Hiervoor is geen inline inspectie nodig omdat aantasting niet van binnenuit plaatsvindt. Met nieuwe onderzoeksmethoden willen we de restlevensduur van de meest kritische en kwetsbare asbestcement persleidingen in kaart brengen. Op basis daarvan stellen we een meerjarig vervangingsprogramma voor persleidingen op.

Slibafzet

De aangeleverde vervuilingseenheden (VE) zijn de afgelopen jaren toegenomen, hetgeen extra belastinginkomsten genereert, maar hierdoor zijn ook de kosten voor afzet van het slib verhoogd. De kosten zijn in de afgelopen jaren tot € 500.000 boven het beschikbare budget gegroeid en steeds als overschrijding gerapporteerd. Deze ruimtevrager wordt gedekt door het hogere aantal VE's dat hier aan de inkomstenkant tegenover staat. Omdat het huidige contract afloopt in 2026 is er gestart met de slibstudie, waaruit moet gaan blijken hoe we na 2025 omgaan met de verwerking van ons slib. Uitgangspunt bij deze studie is hoe we ons slib op een optimale manier circulair gebruiken, waardoor er minder verwerkt hoeft te worden.

Financieel pakket, inclusief datapakhuis

Van onze leverancier hebben we te horen gekregen dat de ondersteuning voor ons financieel pakket Decade met ingang van 2024 niet meer ondersteund wordt. Dit betekent dat we op zoek zijn naar een nieuw pakket. Dit wordt een cloud oplossing. Volgens voorschriften mag dit niet geactiveerd en afgeschreven worden. Dit betekent een ruimtevrager voor 2023 van € 1.500.000 en voor 2024 van € 500.000.

Boezemplan

In 2023 is er een bestuurlijke keuze gemaakt over de langetermijn-adaptatierichting van de Friese boezem. Om invulling te kunnen geven aan de concretisering hiervan zijn we vanaf 2024 aan de slag met het opstellen van het Boezemplan. Dit wordt een combinatie van de uitwerking en concretisering van de gekozen adaptatierichting voor de eigen planvorming en de opvolger van het huidige Veiligheidsplan II. Vanaf 2024, met het zwaartepunt in 2025, voeren we op basis van de nieuwe klimaatscenario's van het KNMI een nieuwe toetsing van het boezemwatersysteem uit. Dit is vergelijkbaar met de analyses van het voorgaande veiligheidsplan. Daarnaast werken we nu vanuit de gekozen adaptatierichting van de Friese boezem voor de komende jaren de te realiseren maatregelen uit.

Hierbij kan het gaan om kaderverbetering, realiseren van berging/retentiegebieden, uitbreiding boezemoppervlak of uitbreiding gemaalcapaciteit. Dit vormt de langjarige doelstelling (in ha, m3, kilometers) voor onze planvorming en projecten. Deze doelstelling voorzien we van een goede financiële onderbouwing en fasering in tijd voor onze planvorming en projecten.

Om deze langjarige doelstellingen concreet genoeg te maken is het nodig om met een realistische boezemmodel te kunnen rekenen. In 2024 starten we met het "bouwen" van dit model. In 2025 rekenen we verschillende maatregelpakketten hiermee door. Dit verklaart waarom de grootste financiële uitgave in 2025 is gepland. Vervolgens is voor de afronding in 2026 nog een klein deel van de middelen nodig. Naast de financiële middelen die in 2021 reeds beschikbaar zijn gesteld, zijn aanvullende financiële middelen nodig.

Better wetter

Better wetter is hét innovatie platform voor opgaven in het toekomstig waterbeheer. Het samenwerkingsverband is opgebouwd uit de triple helix en heeft landelijke naamsbekendheid. Zo is de lisdodde teelt voor o.a. bouwmaterialen ontwikkeld in better wetter verband. Gemeente Dantumadiel kan geen trekker meer zijn in verband met projecten buiten de gemeentegrenzen, wat Wetterskip een unieke kans geeft om de regisseur te worden van dit platform. Er zijn nogal wat uitdagingen op het gebied van waterbeheer in de toekomst waar better wetter bij kan helpen.

Risicomanagement

We tillen ons risicomanagement naar een hoger niveau. Daarvoor is incidenteel budget beschikbaar gesteld.

[Openbaarheidsparagraaf](#)

Wet open overheid

De Wet open overheid (Woo) regelt het recht op informatie over alles wat de overheid doet. De Woo moet ervoor zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar, eenvoudig te ontsluiten en goed te archiveren is. Artikel 3.5 van de Woo schrijft voor dat een bestuursorgaan in de jaarlijkse begroting aandacht besteedt aan de beleidsvoornemens wat betreft de uitvoering van de Woo.

Wat gaan we doen in 2025?

In 2025 gaan we aan de slag met de uitrol van de bewustwordingscampagne die in 2024 ontwikkeld is. We gaan verder aan de slag met het actief openbaar maken van de informatiecategorieën die landelijk aangewezen worden om als eerste op te pakken. Verder kijken we naar software die ons kan helpen om het publicatieproces van de informatiecategorieën efficiënter in te richten.

[Paragraaf duurzaamheid en SDG's](#)

[Inleiding](#)

In deze bijlage laten we zien hoe Wetterskip Fryslân tegemoetkomt aan de 17 Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. Deze duurzame ontwikkelingsdoelen hebben tot doel de wereld tot 'een betere plek te maken in 2030', en gaan zowel over het milieu, mensen en de welvaart van de maatschappij. Door de SDG's te koppelen aan de begroting kan Wetterskip Fryslân laten zien hoe en op welke terreinen we bijdragen aan de duurzame ontwikkelingsdoelen.

We blijven de komende jaren werken aan het aanpakken van ons aandeel in de klimaatverandering en het terugbrengen van de balans in het systeem van economie, maatschappij en biosfeer. Wij werken aan klimaatadaptatie en -mitigatie. Ook het beperken van grondstoffengebruik, het bevorderen van biodiversiteit en het verbeteren van de oppervlaktewaterkwaliteit zijn topprioriteit voor een leefbare provincie voor de volgende generaties. Dit doen we door onze werkprocessen slimmer in te richten, zodat we duurzaam opdrachtgever- en -nemerschap en de aanpak Duurzaam GWW (Grond-, Weg en Waterbouw) vanzelfsprekend toepassen in onze beleidsontwikkeling, plannen en uitvoeringsprojecten.

Duurzaamheidsdoelen Wetterskip Fryslân

- We houden vast aan de klimaatdoelen (energieneutraal in 2025 en klimaatneutraal en 50% circulair werken in 2030);
- We dragen bij aan het verbeteren van de waterkwaliteit en biodiversiteit (schoon water is essentieel);
- We richten onze processen en werkmethoden in op duurzaam opdrachtgever- en nemerschap.
- We werken mee aan (recreatief-)maatschappelijke ontwikkelingen.

SDG's en bijpassende opgaven Wetterskip Fryslân

Door de gehele organisatie heen, voor alle organisatieonderdelen en activiteiten, gelden deze duurzaamheidsdoelen en -afspraken. Dit is een overzicht van activiteiten die invulling geven aan de 17 SDG's die in de komende jaren behaald dienen te worden. Het overzicht bevat ook kansen voor verbetering in de richting van de SDG's.

SDG	SDG-doel	Beleidsdoel WF passend bij SDG	Wat doen we hier o.a. voor?
	Einde aan armoede	Geen specifiek beleid	
	Einde aan honger	Geen specifiek beleid	
	Gezondheid en welzijn	Arbo en Veiligheid, HR-beleid, KRW, waterkwaliteit	Verbeteren waterkwaliteit i.r.t. volksgezondheid Veilig en gezond werken, zowel op kantoor als in het veld, en bij de gemalen en rwzi's
	Goed onderwijs	Wetterskip Fryslân Campus, Een leven lang leren, educatie	
	Vrouwen en mannen gelijk	Geen specifiek beleid	
	Schoon water en sanitatie	KRW, waterkwaliteit, beleid- en beheernota waterzuiveren, internationaal beleid	Verbeteren waterkwaliteit, o.a. voor waterconservering en zwemwater Versterken lobby voor bronaanpak Opstellen visie op de waterketen Delen kennis internationaal als Water Authority

SDG	SDG-doel	Beleidsdoel WF passend bij SDG	Wat doen we hier o.a. voor?
 7 Duurzame en betaalbare energie	Duurzame en betaalbare energie	Programma klimaatneutraal en circulair	Gebuiken van duurzame energie en emissieloos bouwen. Optimaliseren (pompen) (energiezuinig) Opwekken van duurzame energie Bufferen van energie (in verband met netcongestie) Zuinig zijn met energie in onze bedrijfsgebouwen
 8 Fatsoenlijke banen en economische groei	Fatsoenlijke banen en economische groei	Geen specifiek beleid (brede welvaart)	
 9 Innovatie, brede en duurzame infrastructuur	Innovatie en duurzame infrastructuur	Programma-plan klimaatneutraal en circulair 2030, Duurzaam opdrachtgeverschap, Aanpak Duurzame GWW (Grond-, weg- en waterbouw)	Instandhouden en verbeteren zeedijken, regionale en lokale waterkeringen Kansen voor de ontwikkeling van circulair materiaalgebruik Optimaliseren van het proces waardoor bv. minder chemicaliën nodig zijn Slimmer bouwen (modulair) en circulair materiaalgebruik Hoe assetmanagement te optimaliseren ten gunste van duurzame instandhouding
 10 Minder ongelijkheid	Minder ongelijkheid	Geen specifiek beleid	
 11 Duurzame steden en gemeenschappen	Duurzame steden en gemeenschappen	Friese klimaatadaptatiestrategie, Fryslân Klimaatbestendig 2050+, BOVI	Instandhouden en verbeteren zeedijken, regionale en lokale waterkeringen Toekomstbestendig maken watersysteem Uitdragen water en bodem sturend naar overheden, woningbouwontwikkelaars etc.
 12 Duurzame consumptie en productie	Duurzame consumptie en productie	Actieplan MVI	Kansen voor de ontwikkeling van circulair materiaalgebruik Slim en duurzaam assetmanagement Inkopen van duurzame en lokale catering, circulair kantoormeubilair, etc.
 13 Klimaatactie	Klimaatactie	Programma klimaatneutraal en circulair, Friese klimaatadaptatiestrategie, Fryslân Klimaatbestendig 2050+, BOVI	Verlagen voetafdruk Instandhouden en verbetering zeedijken, regionale en lokale waterkeringen Toekomstbestendig maken watersysteem Zijn de assets bestendig tegen weersextremen?
 14 Leven in het water	Leven in het water	KRW, waterkwaliteit Beleid- en beheernota zuiveren Utfieringsplan Bioferskat	Uitvoeren maatregelen Bioferskaat Verbeteren waterkwaliteit
 15 Leven op het land	Leven op het land	KRW Biodiversiteitspact	Uitvoeren maatregelen Bioferskaat

SDG	SDG-doel	Beleidsdoel WF passend bij SDG	Wat doen we hier o.a. voor?
	Vrede, veiligheid en rechtvaardigheid	Geen specifiek beleid	
	Partnerschappen voor de doelen	Participatie Internationaal beleid	Ontwikkelen samenwerkingsverbanden en delen kennis als Water Authority

Openbaarheidsparagraaf

